

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI
Ak. god. 2017./2018.

Irena Petrović

Djelatnici u knjižnicama teoloških učilišta u Hrvatskoj

diplomski rad

Mentor: dr.sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2018.

SADRŽAJ

UVOD	5
1. POVIJESNI RAZVOJ KNJIŽNICA PRI TEOLOŠKIM USTANOVAMA	6
1.1. Stari vijek.....	7
1.2. Doba antike i helenizma	8
1.3. Rimsko doba i kršćanske knjižnice	8
1.4. Srednji vijek i samostanske knjižnice.....	10
1.5. Srednji vijek i knjižnice obrazovnih ustanova.....	11
1.6. Doba renesanse, humanizma i prosvjetiteljstva.....	12
1.7. Suvremene teološke knjižnice	14
1.7.1. Stanje i budućnost teoloških knjižnica u suvremenom svijetu.....	15
1.7.2. Udruženja teoloških knjižnica u suvremenom svijetu.....	17
2. POVIJEST TEOLOŠKIH KNJIŽNICA U HRVATSKOJ	19
2.1. Suvremene teološke knjižnice u Hrvatskoj	20
2.2. Obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj	21
3. ISTRAŽIVANJE - DJELATNICI U HRVATSKIM TEOLOŠKIM KNJIŽNICAMA ...	24
3.1. Uzorak	24
3.2. Metode istraživanja.....	25
3.3. Rezultati istraživanja	26
3.3.1. Katoličke knjižnice.....	26
3.3.1.1. Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu	26
3.3.1.2. Knjižnica „Juraj Habelić“	28
3.3.1.3. Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica	30
3.3.1.4. Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu	32
3.3.1.5. Knjižnica Teologije u Rijeci	34
3.3.1.6. Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti	36
3.3.2. Protestantske knjižnice	37

3.3.2.1.	Priručna knjižnica Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“	37
3.3.2.2.	Knjižnica Lene i Georgea Hendricksona	38
3.3.2.3.	Knjižnica „dr. Mirko Golubić“	40
3.3.2.4.	Knjižnica Biblijskog instituta u Zagrebu	41
3.3.2.5.	Knjižnica Teološke biblijske akademije u Krapini	43
3.4.	Rasprava	44
3.4.1.	Teološke knjižnice.....	44
3.4.2.	Protestantske knjižnice	45
3.4.3.	Skupni rezultati i usporedna analiza.....	46
3.5.	Zaključak	54
LITERATURA.....		57
PRILOG 1		61

UVOD

Scena svjetske opće povijesti sadržava i povijesna zbivanja u svijetu obrazovanja i sadržaja koji su uvijek prateći uz intelektualni rast i razvoj. Opća povijest uvijek pod kategorijom razvoja kulture i obrazovanja govori i o razvoju knjižnica i knjižničarstva. Isto tako, trčeći kroz povijest knjižnica i knjižničarstva lako se može uočiti i općenite povijesne okolnosti određenog vremena. Također je zanimljivo da se čitajući crkvenu povijest može iščitati na kojem i kakvom mjestu je bila knjiga u određeno doba povijesti. Vrijedi i obrnuto. Upoznavajući se s poviješću knjižnica koje su imale vezu s religijom (u prvom i drugom poglavlju svedene pod nazivnik *teološke knjižnice*), dobar čitatelj iščitat će i opću povijest.

Istraživanje o stupnju i vrsti zaposlenih u teološkim knjižnicama u Hrvatskoj provedeno je sa svrhom doprinosa proučavanju suvremenih teoloških knjižnica koje imaju u današnjici jako malo pažnje pogotovo sa strane znanstvenog promatranja. Dodatni cilj je privlačenje pažnje na trenutno stanje i motiviranje potrebnog dodatnog razvoja teoloških knjižnica u Hrvatskoj kako teološko obrazovanje općenito ne bi zamrlo, nego baš suprotno, kako bi napredovalo u skladu sa svjetskim trendovima.

Teološke knjižnice spadaju u specijalne knjižnice odnosno knjižnice koje djeluju pri određenoj ustanovi, crkvenoj ili obrazovnoj. Nužno je naglasiti da pod nazivom *teološke knjižnice* u istraživačkom dijelu rada, odnosno u trećem poglavlju, stoje samo knjižnice koje postoje u sastavu neke teološke obrazovne ustanove i koje podupiru njezin intelektualni rad.

Prvo poglavlje predstavlja povijesni razvoj teoloških knjižnica od najranijih civilizacija, preko svih važnih preokreta između, pa do razdoblja kada se knjižnice pomalo odvajaju od religije i postaju samostalne ustanove. Kraj prvog poglavlja fokusira se na suvremene teološke knjižnice. Drugo poglavlje ukratko govori o povijesnim kretanjima teoloških knjižnica u Hrvatskoj i time priprema teren za izlaganje istraživanja koje je provedeno.

Treće poglavlje govori o uzorku i metodologiji istraživanja te iznosi rezultate istraživanja krenuvši od šest katoličkih knjižnica i završivši s pet protestantskih knjižnica. Svaka od knjižnica je ispričala svoje rezultate kroz tri dijela: povijest nastanka, današnje stanje i u zasebnom dijelu su izneseni rezultati istraživanja o stupnju i vrsti djelatnika u knjižnici. Na kraju poglavlja su izneseni skupni rezultati usporednom i detaljnijom analizom rezultata istraživanja te je iznesena zaključna riječ istraživanja.

1. POVIJESNI RAZVOJ KNJIŽNICA PRI TEOLOŠKIM USTANOVAMA

Kršćanstvo kao jedna od religija knjige je obilježila memoriju čovječanstva bogatom riznicom pisanog učenja. Središnje mjesto koje je zauzela knjiga u kršćanstvu imalo je veliku ulogu za očuvanje cjelokupne svjetske kulturne povijesti. Takva religija neodvojiva od svojih tekstova je svoje širenje i opstanak dugovala, nastalim iz nje same, knjigama, učenjima i knjižnicama. Dva tisućljeća trajanja kršćanstva svjedoče promjenama učenja unutar kršćanstva. Ipak, teološko učenje nije bilo moguće ako nisu postojali prikupljači teoloških spoznaja na određenom mjestu i na određeni način. Takav sakupljački mentalitet kršćanstva i središnja vrijednost teksta odnosno knjige omogućio je pretpostavljanje teološke i religijske budućnosti.¹

I prije pojave kršćanstva, uz vladare su uvijek djelovali i svećenici koji su na vladarevom dvoru bili zaduženi za obavljanje religijskog kulta. Uloga svećenika i religije na dvoru nije bila zanemarujuća. Vidljiva je iz toga velika sprega dvora i svećenika. Tako su svećenici na dvorovima bili među prvima koji su imali ulogu sakupljača religijskih tekstova odnosno zapisa. Tako, danas poznate najstarije knjižnice su bile vezane za hramove i dvorove vladara, a one su prethodnice mnogih današnjih knjižnica diljem svijeta.²

Današnji tekstovi o povijesti i razvoju knjižničarstva, pa i čitavog visokog obrazovanja i znanosti, ne mogu ne temeljiti se na povijesti i razvoju teološkog knjižničarstva. Kao što su u počecima knjižnice bile povezane s hramovima, a time i s obrazovnim institucijama koje su se nalazile upravo uz hramove, tako su kasnije bile povezane sa samostanima, crkvama, a time i s obrazovnim institucijama. Predano djelovanje i sakupljanje tekstova te njihovo kopiranje odnosno prepisivanje ostavilo je kulturnu baštinu te je nezamisliv razvoj cjelokupne svjetske intelektualne i duhovne povijesti bez teoloških ustanova i njihovih knjižnica koje su postojale stoljećima i koje su, za razliku od današnjeg vremena, nekad bile glavni predmet ljudske misli i znanstvenih istraživanja.³

¹ Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 51-52.

² Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018. Str. 74.

³ Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 52.

1.1. Stari vijek

Još u najranijim razdobljima ljudskih civilizacija postojala je potreba za sjećanjem na ono prijašnje. Činilo se to usmenim prenošenjem jednostavno pamtljivih sintaksi. S vremenom se osjetila potreba za zapisivanjem tih uspomena te se nastojalo razviti nove tehnike memoriranja. Osim što su se zapisivala sjećanja uslijed političkih prevrata i sukoba, knjižnice su se koristile u sklopu pisarskih škola koje su bile povezane s vjerskim ustanovama te se smatra da su bile opremljene priručnicima, školskim klupama te materijalima za vježbanje pisanja. Pisari su u Sumeru, ali i u ostalim kasnijim civilizacijama Bliskog istoka bili gotovo jedini pismeni ljudi.⁴

Bez obzira na zamjetan i bitan razvoj knjižničarstva, u starom Egiptu nije postojao veliki broj knjižnica. Ipak, pripadnici viših slojeva društva posjedovali su raznoliku zbirku literature u svojim privatnim knjižnicama, koje su sadržavale djela znanstvenog, pravnog i praktičnog sadržaja, razne rječnike, literarne tekstove i drugo.⁵

S pojavom pisara i s razvojem njihovog zanata javila se potreba za sakupljanjem i očuvanjem pločica, pergamena, papira i drugih podloga na kojima su zabilježeni tekstovi koji su zaboravu stavili lokot. Kada su u 19. st. arheolozi počeli iskopati ostatke gradova i njihove materijalne ostatke kao što su glinene pločice ispisane klinastim pismom, u visokim civilizacijama Mezopotamije i okolnih zemalja Bliskog istoka, otkrivene su i prostorije koje su preteče suvremenih knjižnica, koje su bile ujedno i arhiv i knjižnica budući da su većinom čuvale tekstove od zaborava. Čuvale su se većinom glinene pločice sa zapisanim ugovorima, računima, potvrđama i sličnim administrativnim dokumentima, a tek kasnije se počinju čuvati i knjige na papirusima raznovrsnijeg sadržaja.⁶

Zbog povećanja količine sačuvanih tekstova odnosno povećanja količine građe, moralo se iznaći način za organizaciju materijala koji su nosili na sebi tekstove. Fizička sistematizacija, inventari i katalozi imali su za cilj sačuvati sve te materijale za buduće generacije te je takav razvoj pisarskog sistema prerastao u temelje knjižnične djelatnosti.⁷ Zasigurno najpoznatija knjižnica svih vremena bila je u Aleksandriji, osnovana je 300. g. pr. Kr. i imala je najmanje 70.000 svitaka od papirusa.⁸

⁴ Stipčević, A. Povijest knjige. Str. 53-54.

⁵ Stipčević, A. Sudbina knjige. Lokve : Benja, 2000. Str. 57.

⁶ Pelc, M. Pismo - knjiga - slika : uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb : Golden marketing, 2002. Str. 21.

⁷ Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 15.

⁸ Dare, P. N. Theological Libraries. // Encyclopedia of Library History. Ed. Wayne A. Wiegand i Donald M. Davis. Garland Reference Library of Social Science, Routledge : New York i London, 1994. Str. 19.

1.2. Doba antike i helenizma

Naprednija knjižna kultura odvijala se u Ateni od 6. st. pr. Kr., koja je bila intelektualni vulkan. Usprkos erupciji intelektualizma u Ateni nije bila još posve razvijena pismena kultura. Usmena kultura je prerasla u pravu knjižnu civilizaciju tek za vrijeme helenizma u 3.st.pr.Kr. Zbog značajnog porasta broja knjiga imućniji ljudi odnosno intelektualci su sve više nastojali imati svoje privatne knjižnice. Osim toga broj javnih knjižnica raste i time pisanu riječ podiže na pijedestal kraljice prenositeljice informacija.⁹

Javne knjižnice opće namjene su počele otvarati svoja vrata iza kojih su građani mogli čitati i naručivati vlastite kopije iz knjižnične zbirke. Helenističko doba je obilježeno osnivanjem knjižnica od strane velikih vladara diljem Male Azije, Egipta, Sicilije... Jedna od takvih je i Aleksandrijska knjižnica koju je osnovao Ptolomej I. Soter 286. g. pr. Kr. s ciljem da okupi sva djela grčke književnosti na jednom mjestu. Bilo je potrebno u tu svrhu potražiti i skupiti sve svitke važne za grčku kulturu i civilizaciju, te iste prepisati kao primjerke koji bi pripadali Aleksandrijskoj knjižnici koja je sabirala brojne intelektualce starog svijeta. Postala je središte intelektualne proizvodnje zbog svoje važnosti u antičkom razdoblju, koja se ogleda u količini građe koju je posjedovala.¹⁰

1.3. Rimsko doba i kršćanske knjižnice

Oblikovanje kršćanskog kanona bilo je glavni interes kršćanske religije, a kako je imalo utjecaj na samu kršćansku religiju, također je imalo izravan utjecaj na podrijetlo i razvoj kršćanskih knjižnica. Budući da je kršćanstvo bilo često napadnuta religija, rane kršćanske zajednice su dogovorno izabirale povjerljivog člana zajednice koji će čuvati dokumente koji su autentični predstavnici identiteta zajednice. Takvo ustrojstvo zajednica i briga oko dokumenata zajednice primjerci su ranih knjižničnih zbirki.¹¹

U prvoj polovini 3. st. biskup Aleksandar iz Jeruzalema osnovao je knjižnicu koja je ostala zapamćena zahvaljujući zapisima njezinog posjetitelja i čitatelja, Euzebija iz Cezareje, koji spominje neka djela koja je tamo našao. Budući da se Aleksandar obrazovao u Egiptu i da mu

⁹ Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006. Str. 77.

¹⁰ Stipčević, A. Povijest knjige. Str. 139.

¹¹ Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. // Library Trends. 9,2(1960), str. 149-167. Str. 150.

je učitelj bio Origen, pretpostavka je da je Aleksandrijska knjižnica bila njegov model te da je osnovao knjižnicu prema Origenovom savjetu.¹²

I u Cezareji je osnovana ranokršćanska knjižnica pod vodstvom Origena i to iz njegove privatne zbirke. Ova knjižnica je veoma značajna, obzirom da je Jeronim imao također svoje učešće u njezinom nastanku, iako valja napomenuti da je veći dio knjižničnog djelovanja obavljao Pamfila koji je diljem svijeta tragao za tekstovima nadarenih pisaca te je se njegovim zalaganjem knjižnica razvijala i obuhvaćala tisuće svezaka ručno prepisanih tekstova. Euzebij je potvrdio bogatstvo ove knjižnice kada u svojim djelima navodi čime se sve služio iz knjižnice. Primarne zbirke obuhvaćale su sva djela Origena, kao i suvremenike: Klement Aleksandrijski, Apolonije, Justin, Irenej i gotovo sve važne crkvene pisce tog razdoblja. Knjižnica je bila specifična po tome što je kritički s puno selektivnosti izdvajala samo važna i kvalitetna djela, te je obilovala biblijskim tekstovima. Osim toga, knjižnica u Cezareji nije bila liturgijska ili kongregacijska knjižnica, nego prvenstveno istraživačka. Naposljetku, ne zna se točno što je od cjelokupnog fonda knjižnice u Cezareji uništeno, a što je postalo zbirkom neke nasljednice knjižnice.¹³

Možda nije najznačajnija, ali je sigurno najpoznatija kršćanska knjižnica na Zapadu u prvim šest stoljeća, knjižnica u Hiponu, Augustinovu domu. Ne postoji nikakva razlika između njegove osobne knjižnice i crkvene knjižnice, pa je vjerojatno da se radi o istoj knjižnici. Knjižničar je zabilježio preko tisuću tekstova pod Augustinovim autorstvom, a zbirka je zasigurno uključivale biblijske knjige, djela drugih latinskih i grčkih kršćanskih pisaca te izabrana svjetovna djela. Zbirka Augustinove knjižnice bila je u potpunosti katalogizirana, možda čak i od strane samoga Augustina, ali je s ostatkom zbirke ovaj katalog izgubljen.¹⁴

Razvoj ranih kršćanskih knjižnica na Istoku znatno je manje poznat. Carinska knjižnica Konstantinopola obuhvatila je u vremenu svojeg najvećeg sjaja preko 100.000 tekstova, ali ona uopće nije bila prvenstveno teološka knjižnica.¹⁵

¹² Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. Str. 153.

¹³ Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. Str. 154-155.

¹⁴ Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. Str. 156-160.

¹⁵ Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. Str. 161-164.

1.4. Srednji vijek i samostanske knjižnice

Razdoblje srednjeg vijeka zapečaćeno je time da knjiga i knjižnica gube svoju društvenu ulogu okupljališta, raspravljališta i mjenjačnice informacija i znanja, te se knjižnice mahom sele u zatvorena mjesta – crkve, kaptole, samostane, dvorove.¹⁶

Najraniji primjeri teoloških odnosno samostanskih knjižnica zabilježeni su u Egiptu. Samostani pod vodstvom Pahomija iz 4. st. zahtijevali su od članova umijeće čitanja, a nadalje se očekivalo od njih da će posuđivati i proučavati tekstove iz zbirke zajednice. Arheološka otkrića iz 20. st. pokazala su da postoji velika aktivnost u pisanju i prepisivanju tekstova, a jedan katalog knjižnice iz toga razdoblja navodi 80 naslova. Zbirke su bile sastavljene od biblijskih tekstova, crkvenih kanona, hagiografija, biografija...¹⁷

Iz južne Italije, kroz Kasiodora, pristigla je najdugovječnija slika ranokršćanskih odnosno redovničkih knjižnica i knjižničara. Jedini on iz svojega vremena ostavlja iza sebe cjelokupno bibliografsko djelo, *Instituiones divinarum et saecularum litterarum*, koje obrađuje prve kršćanske te svjetovne tekstove, te ostavlja zabilježene komentare. Pokušao je u Rimu osnovati teološku školu, ali bez uspjeha. Na obiteljskoj imovini u Calabrijii postavio je ipak temelje za buduće teološke škole. Nastojao je u redovnički život uključiti sustavno teološko proučavanje.¹⁸ S tim ciljem je sastavio veliku knjižnicu kršćanskih i klasičnih tekstova te osmislio nastavni plan i program za teološku izobrazbu.¹⁹

Kasiodor je vjerojatno bio upućen o početku knjižnice u Monte Cassinu pod utjecajem sv. Benedikta.²⁰ Iz navedenih podataka vidljivo je da se knjižnična djelatnost sve više seli u ruralne samostanske prostore, iz carskih i dvorskih prostorija. Benedikt je bio vrlo uspješan knjižničar koji je imao taktiku da u određeno vrijeme kroz samostan pošalje nekoliko redovnika koji bi kontrolirali članove zajednice da ne čine isprazne stvari, nego da radije čitaju.²¹

O interijerima knjižnica iz samostanskog razdoblja zna se vrlo malo. Uobičajeno se prostrana dvorana koristila kao čitaonica s ugrađenim ormarima za pohranu knjiga. U manjim

¹⁶ Stipanov, J. Knjižnice i društvo : od potrebe do mogućnosti. Zagreb : Školska knjiga, 2010. Str. 110.

¹⁷ Sunderland, L. Introduction : medieval libraries, history of the book, and literature.. // French Studies 70,2(2016), str. 159-170. Str. 1.

¹⁸ Gamble, H. Y. Books and Readers in the Early Church : a history of early Christian texts. New Haven : Yale University Press, 1995. Str. 56.

¹⁹ Southern, R. A. Benedictine Library in a Disordered World. // Downside Review 94(1976), str. 163-177. Str. 167.

²⁰ LeJay, J.; Otten, P. Cassiodorus. // The Catholic Encyclopedia.
URL: <http://www.newadvent.org/cathen/03405c.htm> (23.3.2018.)

²¹ Thurston, H. Libraries. // The Catholic Encyclopedia 8(1910), str. 228-232.
URL: <http://www.newadvent.org/cathen/09227b.htm> (13.2.2018.)

samostanima knjige su se čuvale u škrinjama i ormarima koji su bili razmješteni u prostorije po funkciji, dok su u većim samostanima postojali posebni pultovi za tu svrhu. Mjesta za proučavanje su bila postavljena tamo gdje je bilo najviše dostupno svjetlosti. Tek u kasnom srednjem vijeku, knjižnice dobivaju posebne prostorije koje su također imale posebne pultove za čitanje. Kako su samostani posjedovali skromne zbirke knjiga, nije postojala potreba za izgradnjom većih građevina u svrhu pohrane knjiga, kao što se to radilo u razdoblju antike.²²

Redovničke knjižnice u istome razdoblju obilježile su i povijest knjižničarstva u Velikoj Britaniji. Nakon što je rimska okupacija završila sredinom 5. st., Columba je osnovao centar proučavanja i prepisivanja, u Ioni, na obali Škotske. Stoljeće kasnije došao je Augustin iz Canterburyja, kojega je u Englesku poslao Grgur Veliki, što je zbližilo Rim i englesku crkvu. Posljedično tome redovničke knjižnice u Engleskoj su bile u cvatu, a ključni lik u tom sazrijevanju bio je Benedikt iz Wearmoutha, s obale Sjevernog mora. U djelima Pamfilija i Kasiodora, Benedikt je išao u daleke zemlje svijeta kako bi tražio važna djela koja će sabrati. Ono najvažnije što je našao sadržavalo je sve što je bilo neophodno za razumijevanje glavnih crta ranokršćanskog nauka. Zapisano je kako je ova knjižnica savršeni model na kojemu se mogu temeljiti sve buduće benediktinske knjižnice.²³

1.5. Srednji vijek i knjižnice obrazovnih ustanova

U 12. i 13. st. rame uz rame s razvojem sveučilišta rasle su i razvijale se i sveučilišne knjižnice koje su sakupljale vjerska djela te djela iz područja filozofije, medicine, prava i drugih znanstvenih tadašnjih disciplina. Novorazvijene knjižnice bile su učestalo podijeljene na javnu knjižnicu odnosno čitaonicu gdje su pripadnici te institucije mogli koristiti često korištenu građu, te na privatnu knjižnicu koja je djelovala kao zajednička i koja je dopuštala posuđivanje duplikata i visoko specijaliziranih knjiga.²⁴ Fond sveučilišnih knjižnica većinom je bio usmjeren na zadovoljavanje potražnje svojih članova i povezan s njihovim kolegijima. Svaki kolegij je pribavljao građu za svoje studente te se ona kao slobodna mogla koristiti u knjižnici.²⁵

²² Pelc, M. Pismo - knjiga – slika : uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb : Golden marketing, 2002. Str. 76.

²³ Southern, R. A. Benedictine Library in a Disordered World. // Downside Review 94(1976), str. 163-177. Str. 168.

²⁴ Stipanov, J. Knjižnice i društvo : od potrebe do mogućnosti. Zagreb : Školska knjiga, 2010. Str. 130.

²⁵ Pelc, M. Pismo - knjiga – slika : uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb : Golden marketing, 2002. Str. 76.

Od ranih početaka knjižnice teoloških visokih učilišta imale su drukčiju funkciju od svojih samostanskih prethodnica iz kojih su se razvile. Umjesto usredotočenosti na prepisivanje i zaštitu građe, što je u redovničkim knjižnicama bilo prevladavajuće, teološke knjižnice bile su primarno usmjerene na istraživanje i istraživačke aktivnosti.²⁶

1.6. Doba renesanse, humanizma i prosvjetiteljstva

Ono što se u doba kasnijeg srednjeg vijeka spasilo i očuvalo od kršćanskih tekstova unutar redovničkih knjižnica, renesansa je budila, oživljavala, oporavljala. Povijest niti prije niti poslije toga razdoblja nije vidjela toliku glad za drevnim tekstovima i njihovim sadržajem. Doduše, ovaj apetit bio je više usmjeren na grčke i latinske klasične tekstove nego na kršćanska djela, ali opći učinak bio je pozitivan za knjižnice.

Ova promjena fokusa knjižnica prva se pokazala u Italiji: Petrarka, Boccaccio, Salutati i drugi ponovno su otkrili, ubrzano i borbeno prikupljali i kopirali rukopise iz svih izgubljenih zbirki tijekom 14.st. Takav apetit za posjedovanjem vlastitog primjerka pretvorio se u veliku trku, pa su se lovci na knjige uvijek okretali benediktinskoj knjižnici u Monte Cassinu gdje su nalazili primjerke koje su željeli kopirati i posjedovati. Zbog gospodarskih i drugih razloga Firenca je postala središte takve djelatnosti. U cijeloj Europi, ciljane knjižnice su postale kraljevske ili kneževske knjižnice. Agresivna djelatnost prikupljanja tekstova s različitih udaljenih lokacija obilježena je pojedincima, a crkve i sveučilišta tu nisu imali veliki utjecaj.²⁷

Najveći od ovih knjigolovaca bili su osobni lovci bogatih plemića. Možda je baš zbog toga najveća ostavština za teološko knjižničarstvo tijekom renesanse bila u Vatikanu. Ranija zbirka iz Vatikana bila je raspršena tijekom promjena u Avignonu, tako da je papa kada je pristupio funkciji pronašao u knjižnici samo 350 svezaka. Knjižnica Vatikana vraćena je u zdravlje kao kombinacija zbirki osobnih knjižnica, kao što je ona vojvode Urbana koji je nakon svoje smrti darovao knjižnici 1120 svezaka.²⁸

U Nizozemskoj i Engleskoj učinak renesanse bio je nešto drugačiji: Erasmus iz Rotterdama nije bio samo veliki kolekcionar, nego je okupio najbolje od kršćanske tradicije. Promjene koje je

²⁶ Stewart, D. Christian libraries. // International Dictionary of Library Histories 1(2001). Chicago : Fitzroy Dearborn Publishers. Str. 50.

²⁷ Clement, R. W. Renaissance Libraries. // Encyclopedia of Library History. Ed. W. A. Wiegand i D. M. Davis. New York : Garland, 1994. Str. 67.

²⁸ Jackson, S. L. Libraries and Librarianship in the West : a brief history. New York : McGraw-Hill, 1974. Str. 132.

prouzrokovao raskid engleske monarhije s Rimom u 16. st. imao je razoran utjecaj na zbirke teoloških knjižnica. Na primjer, samo u Yorkshiru, pod pokroviteljstvom različitih redovničkih redova, moglo je biti više od pedeset samostana, od kojih je svaki mogao imati bar jednu skromnu knjižnicu. Ipak, kroz razdoblje samo jedne generacije, većina bogatstva pohranjenoga u tim knjižnicama bila je raspršena i izgubljena. Nastojalo se da se humanizam izdigne sa klasičnim djelima iznad svega srednjovjekovnog što je imalo za cilj da se odvoje britanske knjižnice od Rima, te da se okrenu interesi anglosaksonskoj crkvi.²⁹

Mnoge knjižnice pretrpjele su štetu tijekom tridesetogodišnjeg rata u 17. st., ali u pravilu 17. i 18. st. bilo je razdoblje izuzetnog razvoja teoloških zbirki u kontinentalnoj Europi. I dalje, taj razvoj nije imao neke velike veze s crkvama i akademijama. Naime, religiozna neslaganja u Engleskoj imala su učinak poticanja nekih pobunjenika da odlaze u Ameriku, gdje su njihovi stavovi o Crkvi, državi i obrazovanju pronašli odjek na novim učilištima. Mnogi od onih koji su ostali u Engleskoj bili su uskraćeni pristupu sveučilištima, pa je njihov odgovor bio utemeljiti vlastite akademije, od kojih je 35 uspostavljeno između 1680. i 1780. g. Knjižnični fond za te škole uglavnom je bio darovan iz privatnih zbirki dobrotvornih akademika.

Filantropsku viziju kršćanskih knjižnica pokazao je Thomas Bray koji je primijetio da u Velikoj Britaniji niti anglikanci niti katolici nemaju dovoljno sredstava za nabavu teoloških knjiga te su se za posudbu morali obratiti župnoj knjižnici u obližnjem selu. Rezultat je bio oblikovanje knjižnica koje bi bile sastavljene od zbirke čije je naslove Bray napisao na listi i takva bi knjižnica bila postavljena za svaku pokrajinu u Engleskoj. Naravno, za ostvarivanje ove ideje bilo je potrebno potraživati donatore i sponzore iz aristokracije.³⁰

Teološke zbirke često su bile središnji dio katedrala ili sveučilišnih knjižnica. U Sjevernoj Americi tu je situaciju zauvijek promijenilo nekoliko čimbenika:

1. Nakon prosvjetiteljstva, teologija je zadobila status discipline, jedne među mnogima, umjesto da je zadržala svoje mjesto "kraljice znanosti".
2. Emigracija u Ameriku pružila je priliku da se ponovno razmotri cijeli sustav teološkog obrazovanja.
3. U Sjevernoj Americi, teološko obrazovanje više nije bilo vođeno od strane državne crkve.

²⁹ Beach, R. F. Protestant Theological Seminaries and their Libraries. // *Library Trends* 9, 2(1960), str. 131-148. Str. 133.

³⁰ Cross, C. Monastic Learning and Libraries in Sixteenth-Century Yorkshire. // *Humanism and Reform : the Church in Europe, England and Scotland, 1400-1643*. Ed. James Kirk. Oxford : Blackwell, 1991, str. 225-269. Str. 239.

Također, drugi čimbenici - nove misaone škole, kao i tržišne snage, osobna filantropija..., imaju veću ulogu nego prije.³¹

U Americi 18. st., konsenzus o teologiji i teološkoj izobrazbi doživio je znatan pritisak. Tradicionalno, smatralo se da se teološka obuka najbolje provodi kroz strog program akademskim tekstovima. No, revitalizacijski trendovi izvan akademije i teološko kretanje unutar nje doveli su do sve većeg nepovjerenja. Mogućnost osobnog podučavanja u kući uglednog svećenika, postalo je popularno nakon 1740. g. Joseph Bellamy iz Betlehema, vjerojatno je bio najbolji primjer: njegova osobna knjižnica sastojala se od oko 100 knjiga. Postoji ironija u činjenici da, iako je uklonio neke od najboljih učenika s akademije, ovaj neobični pristup donio je dosta kvalitetne osobne knjižnice. Ovaj netradicionalni trend u obuci protestantskih službenika pomogao je pripremiti teren za još jedan napredak u teološkim knjižnicama: nastala je institucija slobodnih škola teologije. Neki od njih (Harvard, Yale) ostali su povezani s izvornim fakultetima, drugi su (Andover, Princeton i Pittsburgh) postali nezavisni entiteti. No, ono što je od značaja u svim slučajevima jest da su ovdje skupljane zbirke za teologiju i pobožnost i ništa drugo i to na temelju donacija privatnih teoloških zbirki. Na osnovi toga osnovano je nekoliko knjižnica sjemeništa do kraja 18. st. Prva polovina 19. st. posjedovala je izvrsne teološke zbirke.³²

U Sjevernoj Americi, obje, religiozna i netradicionalna škola teologije, su vidjele izvanrednu proliferaciju do sredine 19. st. Primjerice, 1924. g. postojala je 161 protestantska škola. Taj se broj povećao na 224 deset godina kasnije. U svojem važnom istraživanju teoloških knjižnica iz 1930. g. Raymond Morris je pokazao da teološke knjižnice imaju od nekoliko stotina svezaka do gotovo 200.000. To je bio impresivan brojčani rast, ali je s druge strane otkrio da su knjižnice gotovo uvijek nedovoljno financirane, s posljedicama koje se osjećaju na zbirkama, objektima i osoblju.³³

1.7. Suvremene teološke knjižnice

Kontekst u kojem se danas nalaze i djeluju europska visoka teološka učilišta i njihove knjižnice nešto je drugačiji nego u prethodnim stoljećima. Teološki studijski programi danas su

³¹ Hadidian, D. Y. Seminary Libraries. // The Encyclopedia of Library and Information Science 26, str. 215-251. Str. 221.

³² Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. // Library Trends. 9,2(1960), str. 149-167. Str. 166.

³³ Harris, M. History of Libraries in the Western World. Metuchen : Scarecrow, 1995. Str. 11.

sastavnice državnih i eklezijalnih sveučilišta. Osim toga, postoje i privatne visoke teološke škole koje su vezane uz određenu vjersku zajednicu. Nakon revolucije unutar sustava europskog visokog obrazovanja, tijekom 19. i 20. st., pojedine vjerske zajednice počinju nanovo otvarati diljem Europe nove visoke škole i sveučilišta s ciljem obnove vjerskog visokog obrazovanja.

1.7.1. Stanje i budućnost teoloških knjižnica u suvremenom svijetu

Veličanstveno bogatstvo danas dostupnih izvora u teološkim knjižnicama rezultat je složenog i dugotrajnog procesa razvoja. Neke su se uglavnom fokusirale na vjerska učenja, neke su napredovale u izvanredno uredene i organizirane knjižnice, neke su sagradile svoju reputaciju na izuzetnim zbirkama koje su kupile ili dobile kao dar od privatnih osoba, dok su neke još uvijek ostale samo izvrsni u prikupljanju zbirki.³⁴

Neke zbirke su objedinjene, no budući da su one nastale u različitim okolnostima, njihovo adekvatno sabiranje bilo bi poprilično otežano. Koristan, centralni izvor za informacije o učilištima i njihovim knjižnicama je indeks American Theological Library Association (ATLA). Osnovna je funkcija ATLA-e pružiti koordinaciju i podršku teološkoj knjižničnoj djelatnosti u SAD-u i Kanadi. Najnovija inicijativa ATLA-e bila je ATLAS projekt, koji će postaviti za korištenje pedeset ključnih teoloških časopisa na tržište, u alternativnom, elektroničkom obliku. ATLA ima stalne veze s agencijama kao što su CONSEIL i ANZTLA.³⁵

21. st. nije baš najidealnije u odnosu na strukturu teoloških knjižnica, iako je kao naslijeđe još uvijek cijenjena teološka ostavština. Među negativnim čimbenicima su mnogi: odbijanje prihvaćanja članstva mnogim denominacijama, smanjeni broj studenata u bogoslovijama, a time i smanjeni prihodi koji dolaze od školarina, a koji podupiru učilišta i njihove knjižnice, stalno povećanje troškova razvoja zbirki... Osim svega navedenog, brzi nalet komunikacijskih tehnologija i elektroničkih izvora počinje doводити u pitanje daljnju potrebu za stvaranjem fizičkih knjižnica. Sve veća potražnja za programima učenja na daljinu potiče učilišta da preoblikuju načine na koje dozvoljavaju pristup materijalima.³⁶

³⁴ Haanes, V. L. Unity in Diversity and Diversity in Unity : the Role and Legitimacy of European Universities. // Higher Education in Europe 31, 4(2006), str. 443-448. Str. 445.

³⁵ ATLA. URL: <https://www.atla.com/Pages/default.aspx> (15.6.2018.)

³⁶ Haanes, V. L. Unity in Diversity and Diversity in Unity : the Role and Legitimacy of European Universities. // Higher Education in Europe 31, 4(2006), str. 443-448. Str. 415.

Nitko ne može predvidjeti kakav bi učinak mogao tehnološki napredak imati na teološke knjižnice u 21. st. U slučajevima kada su matične ustanove ustanovile da je nemoguće opstati, knjižnice su prodane u stanju u kakvom jesu ili su jednostavno propale. Tamo gdje postoje brojne kompatibilne škole na određenom području, knjižnice su se direktno spojile ili su zadržale zasebne knjižnice, ali su uspostavile konzorcijsko uređenje.³⁷

Koliko knjižnica visokih teoloških učilišta je danas aktivno na europskom kontinentu nije poznato. Jedine početne pretpostavke mogu se pronaći u istraživanju André Geunsa, dugogodišnjeg predsjednika Europskog udruženja teoloških knjižnica (BETH), iz 2000. g., koji procjenjuje da je na europskom kontinentu ukupno aktivno oko 3.000 teoloških knjižnica (svih vrsta – samostanskih, fakultetskih, javnih), s ukupnim fondom od oko 100 milijuna vrijednih primjeraka građe. Te knjižnice mogu se podijeliti u dvije osnovne kategorije: one koje direktno pripadaju i služe eklezijalnim ustanovama te druga vrsta knjižnice namijenjene široj javnosti bez izravne povezanosti s nekom crkvenom ili vjerskom organizacijom. To su uglavnom javne knjižnice, nacionalne i sveučilišne, kojima upravljaju državne vlasti, a koje okupljaju značajne zbirke teološke literature. Često su ove posljednje knjižnice izvorno bile vjerske i teološke knjižnice, ali su zbog promjena političkih okolnosti prešle u državne ruke. Koliki postotak među ovima čine teološke visokoškolske knjižnice nije navedeno u istraživanju.³⁸

Od 1.192 europske teološke knjižnice udružene u nacionalni savez, čak trećina (348) su knjižnice teoloških fakulteta. Iz ovoga se otprilike može pretpostaviti da danas na čitavom kontinentu postoji najmanje 1.000 teoloških visokoškolskih knjižnica, koje podjednako djeluju u sastavu državnih i eklezijalnih visokih školi i fakulteta.³⁹

U čitavom ovom kompleksnom kontekstu u kojem se danas nalaze europske teološke visokoškolske knjižnice, važno je imati na umu jednu osobitu povijesnu značajku ovih knjižnica. Naime, od samih početaka knjižnice teoloških visokih učilišta imale su drukčiju funkciju od svojih samostanskih prethodnica iz kojih su se razvile. Umjesto usredotočenosti na prepisivanje i zaštitu građe, što je u redovničkim knjižnicama bilo prevladavajuće, teološke knjižnice bile su primarno usmjerene na istraživanje i istraživačke aktivnosti. S pojavom nove tehnologije u izumu tiskarskog stroja sredinom 15. st. razlika je među ovim dvjema vrstama

³⁷ Haanes, V. L. *Unity in Diversity and Diversity in Unity : the Role and Legitimacy of European Universities*. Str. 417.

³⁸ Geuns, A. J. *From Ecclesiastic to Theological Libraries : how Religious Libraries Cope with Diversity in Europe*. // *American Theological Library Association. Summary of Proceedings 54(2000)*, str. 229–242. Str. 235.

³⁹ Geuns, A. J. *From Ecclesiastic to Theological Libraries : how Religious Libraries Cope with Diversity in Europe*. Str. 234.

knjižnica postala još očitija. Tako i danas, u okruženju novih tehnologija, medija, a najviše raznih kulturnih sila, pred europskim teološkim knjižnicama stoji isti zadatak da nastave i dalje snažno biti usmjerene na istraživanje, koliko im god to bilo teško.⁴⁰

1.7.2. Udruženja teoloških knjižnica u suvremenom svijetu

Teologija i teološko obrazovanje nezamislivo je bez rada knjižnica i knjižničara koji se brinu za građu iz prošlosti, ali također anticipiraju buduća teološka i vjerska kretanja. Danas, kao i u mnogim drugim područjima knjižničarske struke, teološko knjižničarstvo nalazi se pred raznim izazovima i prilikama koje će odrediti njegovu ulogu i utjecaj u 21. st.

U izmijenjenom informacijskom okruženju, koncept integracije postao je za knjižnice od vitalne važnosti. Sličan zahtjev postavlja se i pred europske teološke knjižnice u 21. st., koje će, ako žele nastaviti učinkovito usmjeravati i pružati svojim članovima najbolje izvore, morati sve više primjenjivati hibridni pristup izvorima u svom radu i dijeljenje izvora. Tako će se snaga pojedine teološke knjižnice početi velikim dijelom demonstrirati sposobnostima oslanjanja na snage i izvore drugih knjižnica – teoloških i drugih. U tom smislu, europske teološke knjižnice trebat će se sve više povezivati između sebe, kao i s drugim vrstama knjižnica. Iako se to povezivanje u obliku stvaranja nacionalnih i europskih udruženja teoloških knjižnica počelo snažnije razvijati 1970-ih godina, nakon II. Vatikanskoga koncila, još uvijek u mnogim europskim zemljama, pogotovo u Srednjoj i Istočnoj Europi, ne postoje takva udruženja koja bi promicala suradnju i zastupala interese u akademskim krugovima. Nepostojanje takvih udruga je vjerojatno veliki uzrok za manjak istraživanja na ovom području te činjenicu da trenutno ne postoje aktualni i pouzdani podaci o tome koliko uopće ovih knjižnica ima na europskom kontinentu te kakvo je stanje njihovih zbirki.⁴¹

Na području ekumenskog i međureligijskog dijaloga, danas je u Europi i svijetu aktivno niz knjižničarskih udruženja, projekata i inicijativa koji imaju za glavni cilj ostvarivanje boljeg ekumenskog i međureligijskog dijaloga. Među najnovijim i značajnijim je nova IFLA-ina posebna interesna grupa RELINDIAL (Religious Libraries in Dialogue), koja je oformljena 2012. g.⁴² Zatim Europsko udruženje teoloških knjižnica - BETH, koje je od svog nastanka

⁴⁰ Stewart, D. Christian libraries. // International Dictionary of Library Histories 1(2001). Chicago : Fitzroy Dearborn Publishers. Str. 52.

⁴¹ Blin, F. Academic Libraries. // Global library and information science : a textbook for students and educators. Ed. Ismail Abdullahi. München : K. G. Saur, 2009, str. 329-330. Str. 335.

⁴² Religious Libraries in Dialogue Special Interest Group. // IFLA. URL: <http://www.ifla.org/relindial> (31.1.2018.)

1945. g. aktivno uključeno na području ekumenizma i međureligijskog GlobeTheoLib⁴³, dijaloga. Od projekata treba spomenuti međunarodnu digitalnu knjižnicu koja je specijalizirana za područje teologije i ekumenizma⁴⁴, koja je pokrenuta 2011. g. Cilj joj je ponuditi zajedničku platformu za postojeće digitalne izvore i teološke knjižnice u svijetu te tako omogućiti bolju i uravnoteženiju razmjenu teoloških istraživanja.

Theological Book Network⁴⁵ je ekumenska inicijativa američkih knjižničara kojom se žele pružiti kvalitetne akademske teološke knjige mladim, rastućim i često skromno opskrbljenim teološkim školama i knjižnicama iz zemalja u razvoju (pretežno u Africi, Indiji i Južnoj Americi).

⁴³ Theological Book Network. // Theological Book Network.

URL: <http://theologicalbooknetwork.org/> (31.1.2018.)

⁴⁴ Global Digital Library on Theology and Ecumenism. // GlobeEthics.

URL: <http://www.globethics.net/web/gtl> (31.1.2018.)

⁴⁵ Stewart, D. Christian libraries. // International Dictionary of Library Histories 1(2001). Chicago : Fitzroy Dearborn Publishers. Str. 50.

2. POVIJEST TEOLOŠKIH KNJIŽNICA U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj su kao i u ostatku svijeta u srednjem vijeku djelovale privatne i crkvene, odnosno samostanske knjižnice. U hrvatskim samostanima se provodila prepisivačka djelatnost bogoslovnih knjiga, ali i knjiga antičkih pisaca. Osim toga uz samostane su djelovale škole koje su imale svoje knjižnice. U početku franjevački samostani su imali skromniji pristup prema knjizi, ali nakon smrti sv. Franje postaju središta knjižne proizvodnje. Dominikanci su pak od svog osnutka nadasve njegovali intelektualan rad i knjige, pa su prema tome imali vrlo bogate knjižnice u kojima su se, uz knjige vjerskog sadržaja, nalazile i knjige antičkih te srednjovjekovnih pisaca.⁴⁶ Knjige su bile dostupne za posudbu učenim ljudima, ali su postojala vrlo stroga pravila vezana uz vraćanje knjiga.⁴⁷

Poput europskog i svjetskog, hrvatsko visoko obrazovanje nastalo je i razvijalo se pod pokroviteljstvom crkve i njezinih institucija. Prvo hrvatsko visoko učilište – Zagrebačku katedralnu školu stoljeća⁴⁸ – utemeljio je početkom 14.st. zagrebački biskup Augustin Kažotić, kao prvo javno i teološko visoko učilište u Hrvatskoj, a biskupska knjižnica Metropolitana, kojom se škola tada koristila i koja do danas djeluje, može se smatrati pretečom svih kasnijih hrvatskih visokoškolskih i teoloških knjižnica.

Prema UNESCO-voj tipologiji podjele knjižnica iz 1970. godine⁴⁹ i postojećem hrvatskom Zakonu o knjižnicama⁵⁰ knjižnice se dijele na sedam vrsta: nacionalne; narodne (pučke); školske; sveučilišne; visokoškolske; opće-znanstvene i specijalne knjižnice.

„Specijalne knjižnice su stručne organizacijske jedinice u sklopu javnih, mješovitih i privatnih poduzeća te obrazovnih i kulturnih, zdravstvenih, pravosudnih i drugih ustanova koje zadovoljavaju potrebe za knjižničnom građom i obavijestima, u prvom redu članova matične ustanove i pomažu korisnicima da u stručnome i istraživačkom radu dobiju pouzdane obavijesti i primarne dokumente.“⁵¹

Prve specijalne knjižnice bile su knjižnice povijesnih društava, teološke knjižnice, zbirke pravnih propisa u pravnim tijelima i agronomske knjižnice u 18. st. i početkom 19. st.⁵²

⁴⁶ Stipčević, A. Knjige na hrvatskom tlu do kraja XVII. stoljeća. Zadar : Ogranak matice hrvatske, 2016. Str. 32.

⁴⁷ Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata : knjiga I. : srednji vijek : (od prvih početaka do glagoljskog prvotiska iz 1483. godine). Zagreb : Školska knjiga, 2004. Str. 308.

⁴⁸ Ivandija, A. Povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Spomenica za tristogodišnjicu proglašenja zagrebačke isusovačke škole akademijom g. 1669. i stogodišnjicu obnove Zagrebačkog sveučilišta g. 1874. // Bogoslovska smotra 39, 4 (1970), str. 323-336. Str. 324.

⁴⁹ Recommendation concerning the International Standardization of Library Statistics. 13.11.1970. // UNESCO. Resources. Recommendations.

URL: <http://portal.unesco.org/en/ev.php> (15.3.2018.)

⁵⁰ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997), čl. 8.

URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (15.3.2018.)

⁵¹ Hrvatski standardi za specijalne knjižnice. // Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 5(1993), str. 12-14.

⁵² Shera, J. H. Special librarianship and documentation. // Library Trends, 1, 2(1952–1953), str.189-199.

2.1. Suvremene teološke knjižnice u Hrvatskoj

Pučke knjižnice prije 90'tih godina obavljale su edukativnu zadaću u skladu s programima i standardima koji su bili pod ideološkim nadzorom vladajućih društvenih i partijskih struktura. Vjerska literatura je bila rijetkost u fondovima pučkih knjižnica, a ako je i postojala onda su to prvenstveno bile knjige koje su svojim sadržajem obuhvaćale povijest starih religija, mitologije ili teološko-filozofsku problematiku. Nakon demokratskih izbora u Hrvatskoj, pučke knjižnice potaknute općim društvenim stanjem i duhovnom obnovom, počinju sustavno nabavljati vjersku literaturu. Danas korisnici mogu u okvirima svojih potreba slobodno tražiti sva dostupna religijska izdanja bez obzira na vjeroispovijest.⁵³

Već 1991. g. primjećuje se osjetni porast nabave religijsko-vjerske knjige. Korisnici sve više i slobodnije traže religijsku knjigu, u medijima se vode rasprave o uvođenju vjeronauka u školske programe, duhovna obnova je usprkos ratu u kojem se Hrvatska nalazi u punom zamahu.⁵⁴

Danas u Hrvatskoj djeluje 11 visokih teoloških učilišta, 6 katoličkih i 5 protestantskih. Gotovo sva katolička visoka teološka učilišta djeluju u sklopu državnih sveučilišta. Jedini izuzetak je Sustavni studij duhovnosti, privatno crkveno učilište Hrvatske karmelske provincije i područni studij Papinskog teološkog fakulteta Teresianum, koji nije akreditiran u Hrvatskoj. Kod protestantskih učilišta, jedino program Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ djeluje u sklopu zagrebačkog sveučilišta. Visoko evangeosko teološko učilište iz Osijeka sa svoja dva područna studija u Zagrebu (Biblijski institut) i Maruševcu (Adventističko teološko visoko učilište) ima dopusnicu kao visoka škola s pravom javnosti, te se trenutno nalazi u procesu reakreditacije. Teološka biblijska akademija u Krapini je privatna škola Baptističke crkve i nema dopusnicu za obavljanje znanstvene djelatnosti u hrvatskom sustavu znanosti i visokog obrazovanja.

Na djelovanje knjižnica ovih teoloških učilišta relevantni su postojeći hrvatski Zakon o knjižnicama⁵⁵, Standard za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj⁵⁶, te posebne uredbe vjerskih zajednica o knjižnicama. Za katoličke knjižnice ovdje je relevantna Uredba Hrvatske biskupske konferencije o crkvenim knjižnicama.

⁵³ Devčić, I. Bogoslovsko sjemenište i Visoka bogoslovna škola u formiranju nove metropolije. // Riječki teološki časopis (RTČ) 34, 2(2010), str. 371-388. Str. 383.

⁵⁴ Devčić, I. Bogoslovsko sjemenište i Visoka bogoslovna škola u formiranju nove metropolije. Str. 375.

⁵⁵ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997), čl. 8.

URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (15.1.2018.)

⁵⁶ Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, ¼ (1990), str. 201-210.

2.2. Obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj

Uloga knjižničara tradicionalno je povezana s razvojem knjižnica kao mjesta pohrane, organizacije i čuvanja pisane riječi. Međutim, napretkom tehnologije, informatičke i informacijske pismenosti knjižničarstvo je postalo profesija koja se mijenja. S takvim razvojem pristiže i odgovornost na koju knjižničari moraju odgovoriti stalnim stručnim usavršavanjem. Kompetencije, važne za knjižničarsku profesiju, usvajaju se tijekom formalnoga obrazovanja, ali i cjeloživotnim obrazovanjem tijekom brojnih stručnih skupova, okruglih stolova, konferencija... Nakon razdoblja u kojem je bilo potrebno definirati metode i postupke obrade, prikupljanja, arhiviranja i davanja na korištenje knjižnične građe, definirati zakonske okvire djelovanja, došlo je vrijeme kada knjižnice nastoje očuvati etički i profesionalni status sukladno potrebama društva u kojem djeluju.⁵⁷

Da bi ispunili svoju društvenu odgovornost, knjižničari nisu dužni samo staviti na raspolaganje svoje znanje i pružati stručne usluge, nego su odgovorni za unapređenje same knjižnice uz stalno nadograđivanje svojih znanja i vještina. Budući da je obrazovanje knjižničara standardizirano i zahtjevno, pojedinci se na sličan način upoznaju s vrijednostima i očekivanjima u budućem poslu. Svaki djelatnik mora biti u tijeku s razvojem teorije i prakse u knjižničarstvu, mora ustrajati na permanentnom učenju i obrazovanju te ustrajati na cjeloživotnom učenju.⁵⁸

Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci⁵⁹ utvrđuje uvjete i načine stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci.

Temeljna stručna zvanja knjižničarske struke su:⁶⁰

- pomoćni knjižničar

⁵⁷ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Zagreb : Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Str. 18.

⁵⁸ Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Str. 19.

⁵⁹ Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html (16.6.2018.) usp. Pravilnik o izmjenama pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 16(2014). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_16_333.html (5.7.2018.) usp. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 47(2017). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_05_47_1105.html (5.7.2018.)

⁶⁰ Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html (16.6.2018.) usp. Pravilnik o izmjenama pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 16(2014). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_16_333.html (5.7.2018.) usp. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 47(2017). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_05_47_1105.html (5.7.2018.)

Uvjeti i način stjecanja zvanja pomoćnog knjižničara su: završena četverogodišnja srednja škola te položen stručni ispit za pomoćnog knjižničara.

- knjižničar

Uvjeti i način stjecanja zvanja knjižničara su: završen preddiplomski sveučilišni studij iz polja informacijskih i komunikacijskih znanosti s najmanje 30 ECTS bodova iz temeljnih predmeta knjižničarstva, ili završen drugi preddiplomski studij, odnosno studij kojim je stečena viša stručna sprema sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, uz obvezu stjecanja najmanje 30 ECTS bodova iz temeljnih predmeta knjižničarstva na preddiplomskom studiju iz informacijskih i komunikacijskih znanosti u roku od 3 godine od zapošljavanja te položen stručni ispit za knjižničara.

- diplomirani knjižničar

Uvjeti i način stjecanja zvanja diplomiranog knjižničara su: završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij iz polja informacijskih i komunikacijskih znanosti s najmanje 60 ECTS bodova iz temeljnih predmeta knjižničarstva, odnosno studij knjižničarskog usmjerenja kojim je stečena visoka stručna sprema sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, ili završen drugi preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, odnosno studij kojim je stečena visoka stručna sprema sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, uz obvezu stjecanja 60 ECTS bodova iz temeljnih predmeta knjižničarstva na završenom diplomskom studiju iz informacijskih i komunikacijskih znanosti u roku od 3 godine od dana zapošljavanja, te položen stručni ispit za diplomiranog knjižničara.

Viša stručna zvanja u knjižničarskoj struci su:⁶¹

- viši knjižničar

Uvjeti i način stjecanja zvanja višeg knjižničara su: položen stručni ispit za diplomiranog knjižničara; najmanje pet godina rada u knjižničarskoj struci nakon položenog stručnog ispita

⁶¹ Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html (16.6.2018.) usp. Pravilnik o izmjenama pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 16(2014). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_16_333.html (5.7.2018.) usp. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 47(2017). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_05_47_1105.html (5.7.2018.)

za diplomiranog knjižničara te stručna znanja kojima je stečeno najmanje 400 bodova u skladu s Mjerilima za ocjenjivanje stručne osposobljenosti koja su prilog Pravilniku.

- knjižničarski savjetnik.

Uvjeti i način stjecanja zvanja knjižničarskog savjetnika su: najmanje pet godina rada u knjižničarskoj struci nakon stjecanja zvanja višeg knjižničara te stručna znanja kojima je nakon stjecanja zvanja višeg knjižničara stečeno još najmanje 500 bodova u skladu s Mjerilima za ocjenjivanje stručne osposobljenosti koja su prilog Pravilniku.

3. ISTRAŽIVANJE - DJELATNICI U HRVATSKIM TEOLOŠKIM KNJIŽNICAMA

Knjižnice bi trebale biti adekvatno izgrađeni i opremljeni prostori, obogaćeni potrebnom građom i osposobljenim i obrazovanim djelatnicima, kako bi na najbolji način zadovoljavale potražnju korisnika. U Hrvatskoj postoje nove i moderno opremljene knjižnice koje ispunjavaju navedene uvjete ili barem većinu njih. Ipak u manje razvijenim gradovima daleko manje su razvijene i knjižnice pogotovo u odnosu na potrebe suvremenog informacijskog i informatičkog doba. Teorija se često razlikuje od prakse pa mnoge knjižnice još uvijek kasne u razvoju. Istina je da je razlog tome najčešće financijska oskudica, ali kompetentnost djelatnika određene knjižnice također uvelike utječe na njezin pomak ukorak s vremenom. Kakvo je stanje s teološkim knjižnicama u Hrvatskoj općenito, a posebice o kompetencijama djelatnika zaposlenih u njima, predmet je zanimanja ovog rada.

Predmet istraživanja su djelatnici u knjižnicama 11 visokih teoloških učilišta: šest katoličkih i pet protestantskih. Predmet detaljnije analize bit će broj zaposlenika, njihova stručna sprema, radno vrijeme te dodijeljena im zadaća unutar knjižnice.

3.1. Uzorak

Dio popisa odabranih knjižnica u ovome istraživanju naslijeđen je iz istraživanja Ivana Petrincea, bivšeg voditelja knjižnice zagrebačkog KBF-a, koje je prikazao 2002. g. na Danima specijalnog knjižničarstva Hrvatske u Opatiji.⁶² Osim teoloških knjižnica visokih učilišta katoličkih i protestantskih, Petrinec na pet stranica predstavlja i knjižnice odnosno zbirke drugih vjerskih zajednica.⁶³ Do sada je Petrinec jedini koji je istraživanjem upoznao zainteresiranu javnost sa svim tada postojećim hrvatskim knjižnicama visokih teoloških učilišta.

Knjižnice teoloških učilišta koje Petrinec navodi u svojem izlaganju su u ovome radu dio uzorka nad kojim je provedeno istraživanje. Osim tih knjižnica i druge knjižnice koje su nastale u međuvremenu su uključene u istraživanje kao uzorak. Također su istraživane i knjižnice koje se nalaze u državnom sustavu visokog obrazovanja i/ili imaju dopusnicu za obavljanje

⁶² Petrinec, I. Knjižnice visokih katoličkih učilišta Hrvatske : stanje i predvidivi razvoj. // Specijalne knjižnice : izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003, str. 158-162.

⁶³ Petrinec, I. Knjižnice visokih katoličkih učilišta Hrvatske : stanje i predvidivi razvoj. Str. 158.

znanstvene djelatnosti u Hrvatskoj te privatna crkvena visoka učilišta, koja djeluju izvan državnog sustava. Glavni uvjet pri odabiru jest da učilište u čijem se sastavu nalazi knjižnica pruža neki oblik postsekundarnog teološkog obrazovanja. Dakle, uzorak obuhvaća 11 knjižnica: šest knjižnica katoličkih visokih učilišta i pet knjižnica protestantskih visokih učilišta.

3.2. Metode istraživanja

Anketni upitnik poslan na elektroničke adrese voditelja ciljanih knjižnica, odabran je kao glavna i primarna istraživačka metoda. Voditelji su ga mogli ispuniti kao Googleov anketni obrazac online. Analiza mrežnih stranica knjižnica poslužila je kao sekundarna istraživačka metoda, za dodatne informacije koje nisu bile obuhvaćene anketnim upitnikom. Za sve nejasne i nepotpune odgovore, a kao tercijarna istraživačka metoda, održavani su intervjui (telefonski, elektroničkom poštom, osobnim posjetom knjižnici te susretom s voditeljem knjižnice) te analiza mrežnih stranica.

Anketa (Prilog 1.) je podijeljena na pet dijelova u kojima je sveukupno postavljeno 25 pitanja od kojih su četiri pitanja s ponuđenim odgovorima, a ostala su pitanja otvorenog tipa. U prvom dijelu traže se odgovori na općenite podatke o visokom učilištu, zatim o knjižnici, te njezinoj godini osnivanja. Drugi dio odnosi se na knjižničnu zgradu te se traže informacije o ukupnoj površini knjižničnih prostorija, sjedećih mjesta i računalnih stanica. U trećem dijelu postavljaju se pitanja o ukupnom broju jedinica knjižnične građe. Zatim se knjižnice moli da navedu vrstu svog knjižničnog informacijskog sustava i postotak obrađene građe koji je vidljiv u online katalogu. U ovom dijelu je također postavljeno pitanje o dostupnosti pristupa inozemnim znanstvenim bazama časopisa u elektroničkom obliku. Četvrti dio odnosi se na brojeve članova i djelatnika, njihovu stručnu spremu i zadaću koju obavljaju unutar svojega radnog vremena. Peti dio tiče se knjižničnih usluga. Sudionike se tražilo da odgovore jesu li usluge knjižnice dostupne općenito javnosti ili samo članovima akademske zajednice, te pruža li knjižnica određene usluge koje imaju za cilj razvoj kompetencija informacijske pismenosti članova. Poseban dio unutar ove sekcije vezan je uz internet stranice knjižnica. Sudionike se moli da navedu pružaju li na svojim stranicama vodiče za korištenje knjižničnih usluga, pretraživanje kataloga ili pisanje znanstvenih radova. Isto tako, pružaju li popise odabranih i preporučenih izvora (tiskanih i elektroničkih) iz raznih područja teologije.

3.3. Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja iščitani iz odgovora koje su u anketnom upitniku naveli voditelji 11 knjižnica katoličkih i protestantskih visokih učilišta bit će izneseni u daljnjem tijeku rada. Najprije će biti analizirane knjižnice katoličkih visokih učilišta odnosno povijesni dio, trenutno stanje knjižnice, a onda će zasebno biti izdvojeni i prikazani podaci o djelatnicima knjižnica. Potom će isti takav redoslijed iznošenja rezultata biti prikazan i za knjižnice protestantskih visokih učilišta.

3.3.1. Katoličke knjižnice

Šest je knjižnica katoličkih visokih učilišta koje će biti predstavljene i analizirane u ovome dijelu rada: Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Knjižnica „Juraj Habelić“, Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu, Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Knjižnica Teologije u Rijeci i Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti.

3.3.1.1. *Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*

Povijest

Najstarija hrvatska teološka knjižnica je Knjižnica zagrebačkog Katoličkog bogoslovnog fakulteta. Uz još četiri zagrebačke knjižnice (Knjižnice Filozofskog i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Klasične gimnazije te Nacionalne i sveučilišne knjižnice) ona vuče svoje korijene još iz 17. st., iz knjižnice Isusovačkog kolegija iz koje krajem 19. st. nastaje hrvatska Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Razvoj knjižnice bio je ometan raznim povijesnim okolnostima.

Nakon prelaska Isusovačkog kolegija i njegove knjižnice u državne ruke, car Josip II. je 1784. g. ukinuo zagrebački studij teologije zajedno sa sjemeništem iz novoosnovane zagrebačke Kraljevske akademije te ih pridružio središnjem sjemeništu u Pešti. Iz Akademijine knjižnice sve knjige koje su bile potrebne predane su Peštanskom biskupskom sjemeništu. Nakon ponovne obnove zagrebačkog sjemeništa, biskup Vrhovec vratio je dio fonda Knjižnice, te on tada ne ulazi natrag u sastav Akademijine knjižnice, već biskupske Metropolitanske knjižnice.

Tako se danas u knjižnici Metropolitana mogu pronaći neke knjige koje su izvorno bile knjige zagrebačke bogoslovije.

Današnja knjižnica KBF-a svoj potpuni kontinuitet fonda počinje održavati tek od 1874. g. kada Fakultet ponovno postaje dijelom novoosnovanog zagrebačkog sveučilišta. Međutim, već sredinom 20. st. KBF je ponovno isključen iz Sveučilišta, odlukom Vlade NR Hrvatske, nakon čega nastavlja sve do 1990. g. djelovati isključivo kao crkvena visokoškolska ustanova. Nakon demokratskih promjena, Sabor Republike Hrvatske vraća KBF u sastav Sveučilišta.

Sve od 1874. g. pa do ponovnog isključenja 1952. g., knjižnica je okupljala malu seminarsku knjižnicu koja je služila u prvom redu potrebama studenata. Značajnije proširenje fonda s obzirom na broj i kvalitetu dogodilo se 1964. g. kada je knjižnici pripojena nekadašnja stručna knjižnica Hrvatske bogoslovske akademije – HBA, koja je u trenutku ukidanja imala između 4.000-5.000 svezaka vrlo kvalitetnih naslova.⁶⁴

Iako je i tijekom razdoblja kada nije bila formalno dijelom Sveučilišta doživjela mnoga poboljšanja, Knjižnica ipak ostvaruje bolje uvjete rada tek od 1990. g. povratkom u zagrebačko sveučilište.⁶⁵

Knjižnica danas

Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta (KBF) u Zagrebu središnja je visokoškolska knjižnica u sastavu Fakulteta koji izvodi 6 studijskih programa na svim razinama (preddiplomski, diplomski i poslijediplomski) iz područja teologije, religijske pedagogije i katehetike te crkvene glazbe. U sklopu Fakulteta djeluje također sedam znanstveno-nastavnih i istraživačkih Instituta te mu je afileiran i područni studij teologije u Rijeci.

Knjižnica KBF-a nalazi se danas u jednoj od zgrada u sklopu Međubiskupijskog sjemeništa na zagrebačkoj Šalati, gdje zauzima čitav kat veličine 650m². Većina građe smještena je u pokretne *compactus* regale prema sistemu *numerus curens*. U knjižnici se nalazi i velika čitaonica s 57 sjedećih mjesta i 8 računala.

⁶⁴ Zvonar, I. Knjižnica Hrvatske bogoslovske akademije. // *Croatia Christiana Periodica* 65. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 2010, str. 101–116.

⁶⁵ Povijest i fond knjižnice. 14.11.2012. // Katolički bogoslovni fakultet.
URL: http://www.kbf.unizg.hr/knjiznica/povijest_i_fond_knjiznice/ (27.3.2018.)

Fond Knjižnice procjenjuje se na preko 55.000 svezaka knjiga te 1.686 naslova domaćih i inozemnih časopisa. Zaposlenici u knjižnici opslužuju oko 1.840 studenata KBF-a i njegovih instituta, studente s drugih fakulteta, mnoge profesore te kulturne i javne djelatnike.

Knjižnica se osobito ponosi svojom normativnom bazom predmetnih oznaka, koja sadrži preko 15.000 pojmova te vrlo vrijednim nizovima teoloških i općih enciklopedija, rječnika i kapitalnih djela. Tijekom godina izgrađivala se mnogim vrijednim ostavštinama i darovima profesora, recenzijama knjiga i razmjenom časopisa. Među posebno vrijednim ostavštinama je i ona od nedavno preminulog hrvatskog bibličara prof. dr. Adalberta Rebića, koji je darovao knjižnici svoju osobnu knjižnicu od 10.000 knjiga i časopisa.

Djelatnici KBF-a u Zagrebu

U Knjižnici je zaposleno troje knjižničara na puno radno vrijeme:

- voditelj knjižnice je diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja katehetike (dipl. bibl., dipl. kateh.);
- knjižničar zadužen za knjižnu obradu diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja jezika – španjolski i talijanski;
- pomoćni knjižničar za rad s korisnicima ima srednju školu ekonomskog smjera.

3.3.1.2. Knjižnica „Juraj Habelić“

Povijest

Iako veza između Zagreba i isusovaca, osobito na području obrazovanja i knjižničarstva, traje još od početka 17. st., ova knjižnica nastaje u vrijeme njihovog drugog dolaska u Hrvatsku. Nakon papinog privremenog ukinuća Družbe Isusove, isusovci se početkom 20.st. vraćaju u Zagreb i iznova započinju svoj rad. 1920. g. osnivaju filozofski studij i teološki časopis „Život“ (kasnije „Obnovljeni život“), a s njima i knjižnicu. Zbirke „Života“ i studija su se tijekom narednih desetljeća kvalitetno i bogato popunjavale, te se 1964. g. ujedinjuju i zajedno broje 25.000 knjiga i 300 naslova časopisa. Da je prikupljena vrijedna građa koja predstavlja nacionalnu kulturnu baštinu od šireg interesa, prepoznala je u to vrijeme i Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu koja 1972. g. sklapa poseban ugovor s knjižnicom. Pod patronatom NSK-a, knjižnica ostaje narednih 20 godina te dobiva naziv po poznatom

hrvatskom književniku i isusovcu iz 17. st. - „Juraj Habdelić“. Sredinom 1980-ih knjižnica je također uvrštena u Registar pokretnih spomenika kulture.⁶⁶

Dolaskom demokratskih promjena i stjecanjem nezavisnosti Hrvatske isusovci dobivaju u cijelosti natrag svoje nacionalizirano zemljište na Jordanovcu, koje im je oduzeto za vrijeme Drugog svjetskog rata. Tako su se između ostalog ostvarili i uvjeti za unaprjeđenje i proširenje knjižnice, koja je sve od 1964. g. djelovala u skućenim i neadekvatnim prostorijama Fakulteta.

Knjižnica danas

Knjižnica „Juraj Habdelić“ najveća je teološka visokoškolska knjižnica u Hrvatskoj. Koriste je tri zagrebačka visoka učilišta: Filozofsko-teološki institut „Družbe Isusove“ (FTI),⁶⁷ Filozofski fakultet „Družbe Isusove“ (FFDI), te Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta (ZŠEM).

Od 1999. g. knjižnica „Juraj Habdelić“ nalazi se u novoj zgradi površine 1.960m². U njoj su smještene dvije velike čitaonice sa 60 sjedećih mjesta i 12 računala.

Ukupni fond procjenjuje se na oko 160.000 knjiga te više od 2.600 naslova časopisa. Većinu fonda čine naslovi iz područja filozofije, teologije i religijskih znanosti, ali mogu se naći i brojna djela iz drugih znanstvenih područja.

Knjižnica također okuplja četiri posebne zbirke: Zbirka rijetkosti (rara), u kojoj se nalazi više od 2.500 naslova knjiga od 15. do sredine 19. st., među kojima je i 25 inkunabula. Mnogi od ovih starih i rijetkih primjeraka pristigli su u knjižnicu iz drugih isusovačkih kuća i misija u Splitu, Dubrovniku, Sarajevu, Požegi, Petrovaradinu, Osijeku i Beogradu. Tu je također zbirka pod nazivom Iesuitica, koja sadrži knjige i časopise za proučavanje isusovačke povijesti i duhovnosti, te dvije novije zbirke: Zbirka naslova iz područja bioetike i moralne teologije, nastala 1995. g. u okviru Centra za bioetiku koji je otvoren pri FTI-u, te Zbirka iz područja ekonomije i drugih sličnih disciplina, koju koristi ZŠEM.

U knjižnicu godišnje pristiže 2.000-3.000 svezaka. Nešto od toga dolazi kupnjom i darovima, a nešto putem vrlo razvijene razmjene s drugim srodnim knjižnicama i ustanovama. U Knjižnicu „Juraj Habdelić“ dolaze također obvezatni primjerci isusovačkih izdavača u Hrvatskoj te tiskane publikacije nekih vodećih hrvatskih kršćanskih izdavača.

⁶⁶ Čubranić, Đ. Od knjižnice Zagrebačkoga kolegija do današnje knjižnice „Juraj Habdelić“. // Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama : zbornik radova znanstveno-stručnih skupova Matice Hrvatske 2001.-2003. / glavna urednica Božena Filipan. Varaždinske Toplice : Matica hrvatska, 2004. Str. 286.

⁶⁷ Institut. // Filozofsko-teološki institut „Družbe Isusove“. URL. <http://www.ftidi.hr/> (27.3.2018.)

Zaposlenici knjižnice opslužuju oko 1.500 članova, od kojih su većina (oko 60%) studenti ZŠEM-a. Ostatak su studenti i profesori FFDI-a, FTI-a te članovi Družbe Isusove. S obzirom na to da je knjižnica u potpunosti otvorena za širu javnost, članovi su također brojni drugi kulturni, znanstveni i prosvjetni djelatnici, kao i studenti s drugih fakulteta.

Teološki fond Knjižnice „Juraj Habdelić“ jedan je od najvećih i najznačajnijih u Hrvatskoj. Knjižnica sadrži mnogo primjeraka koji se ne mogu naći u ostalim znanstvenim knjižnicama. Iako se radi prvenstveno o visokoškolskoj knjižnici, Knjižnica „Juraj Habdelić“ ima misiju da u budućnosti postane središnja hrvatska isusovačka knjižnica. Time bi ona izašla iz okvira fakultetske knjižnice i postala u punom smislu teološka knjižnica.

Djelatnici Knjižnice „Juraj Habdelić“

U knjižnici su zaposlene četiri osobe na puno radno vrijeme:

- voditelj knjižnice je diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja teologije;
- knjižničar zadužen za reviziju također je diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja teologije;
- knjižničar zadužen za katalogizaciju je diplomirani knjižničar;
- knjižničar zadužen za posudbu je diplomirani knjižničar.

3.3.1.3. Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica

Povijest

Biskupijska knjižnica vuče svoje korijene još iz predturskog vremena (15. st.), ali ne i kontinuitet fonda. Pod turskom okupacijom, čitav Stolni kaptol i biskupija, kao i lokalna franjevačka škola, bili su opustošeni. Novi početak za biskupiju i njezinu knjižnicu započinje tek nakon oslobođanja Slavonije od turske okupacije u 18. st. Nakon toga knjižnica se uglavnom popunjavala darovima i ostavštinama samih biskupa, koje i danas čine velik i značajan dio zbirke.⁶⁸ Druga knjižnica, knjižnica biskupijskog sjemeništa i teološkog fakulteta, započela je s radom 1806. g. kada su osnovani đakovačko sjemenište i Lyceum episcopale. Formu u kojoj se danas nalazi dobiva 1934. g. stapanjem fondova četiriju knjižnica povezanih s fakultetom:

⁶⁸ Zovko, T. Središnja biskupijska i fakultetska knjižnica u Đakovu. // *Diacovensia* 14, 2(2006). Str. 761.

Sjemenišna knjižnica, Knjižnica profesorskog zbora, Knjižnica Zbora duhovne mladeži i Knjižnica Marijanske kongregacije bogoslova u Đakovu.

Nakon ujedinjenja dviju knjižnica (Biskupijske knjižnice te Knjižnice Bogoslovnog sjemeništa i Teologije u Đakovu - danas KBF u Đakovu) i osnivanja Središnje knjižnice 1996. g., započeli su radovi na izgradnji nove zgrade koja je dovršena 2005. g. Zgrada sagrađena je isključivo za potrebe knjižnice. Ukupna površina iznosi 4.500m², što čini đakovačku knjižnicu prostorno najvećom visokoškolskom teološkom knjižnicom u Hrvatskoj. U knjižnici se nalazi spremište knjiga, biskupijski arhiv, svečana velika dvorana, Spomen knjižnica Josipa Jurja Strossmayera, dvorana za seminare i izložbe, čitaonica, te smještajni kapaciteti i kapelica. Knjižnica ima 60 sjedećih mjesta te 8 računarnih stanica.

Knjižnica danas

Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica đakovačkog KBF-a (SNFK) jedna je od najvrjednijih teoloških knjižnica na području istočne Slavonije. Knjižnica upravlja ukupnim fondom od 150.000 jedinica knjižnične građe, od čega su većina knjige, i to pretežno iz područja filozofije, biblijskih znanosti, teologije i povijesti, liturgije i književnosti te umjetnosti. Najvrjedniji fond knjižnice su 11 inkunabula te rukopisi iz 14. st. U knjižnici se nalaze dvije posebne zbirke/knjižnice.

Prva je knjižnica nekadašnje isusovačke misije i gimnazije u Petrovaradinu, koja je 1976. g. bila premještena u Đakovo, u tadašnju zgradu teološkog fakulteta. Danas ona čini poseban fond u rijetkoj zbirci Središnje knjižnice i sadrži oko 1.165 knjiga, bez časopisa.

Iako se ova zbirka naziva Knjižnicom isusovačke petovaradinske misije, Ankica Landeka donosi povijesne podatke koji ukazuju da većina knjiga koje se u njoj nalaze nisu došle od isusovaca. Nakon ukinuća reda, svjetovni svećenici koji su živjeli u Petrovaradinu nastavili su razvijati fond knjižnice i ona je dosegla veličinu fonda koju ima danas. Samo 297 knjiga iz današnjeg fonda može se dovesti u vezu s isusovačkom misijom. Gdje su završile ostale knjige, od navodnih tisuću koliko je bilo za vrijeme djelovanja misije, nije poznato.⁶⁹

Druga posebna zbirka/knjižnica unutar nove zgrade je Spomen-knjižnica biskupa Josipa Jurja Strossmayera, u kojoj se mogu pronaći sve darovane biskupove knjige smještene u namještaj iz njegova vremena.

⁶⁹ Landeka, A. Knjižnica isusovačke misije iz Petrovaradina. // *Diacovensia* 17, 1(2009). Str. 77.

Zaposleni u knjižnici opslužuju 250 članova, iako su knjižnične usluge otvorene općenito javnosti.

Internetska stranica knjižnice je obogaćena popisom odabranih i preporučenih izvora iz raznih područja teologije, ali nema vodiče za korištenje knjižničnih usluga, pretraživanje kataloga ili pisanje znanstvenih radova. Također ne nudi programe u svrhu razvoja kompetencija informacijske pismenosti članova.

Knjižnica koristi knjižnični informacijski sustav CROLIST.

Nakon ujedinjenja, kojem je jedan od glavnih ciljeva bio dostupnost fondova znanstvenicima i istraživačima, i selidbe u novu zgradu, knjižnično osoblje naporno radi kako bi računalno obradilo obimnu građu koju su dvije knjižnice prikupile u posljednja dva stoljeća. Za sada je u online katalogu knjižnice vidljivo oko 5.000 naslova, odnosno samo 10% od ukupno 150.000 jedinica knjižnične građe.

Djelatnici Središnje nadbiskupijske i fakultetske knjižnice

Središnja knjižnica ima troje knjižničara zaposlenih na puno radno vrijeme:

- knjižničar zadužen za katalogizaciju je diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja teologije;
- knjižničar zadužen za klasifikaciju je diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja teologije;
- pomoćni knjižničar zadužen za posudbenu ima srednju školu - gimnazija.

Honorarno u knjižnici volontira šest studenata – demonstratora koji pomažu oko čišćenja građe u zatvorenom spremištu knjižnice.

3.3.1.4. Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu

Povijest

Knjižnica današnjeg KBF-a u Splitu formalno je osnovana 1821. g. za potrebe djelovanja Visoke bogoslovne škole u okviru Centralnog bogoslovnog sjemeništa za Dalmaciju, koji su te godine premješteni iz Zadra. U Zadru su sjemenište, bogoslovna škola (te njihova knjižnica) postojale još od 1826. g., ali je propašću Austro-Ugarske monarhije nakon Prvog svjetskog rata i dolaskom Zadra pod talijansku vlast odlučeno da se oni premjeste u Split. Stara zadarska

knjižnica imala je otprilike 7.545 svezaka te je prenesena u Split tek 1933. g. i pridružena dotad prikupljenoj građi mlade splitske knjižnice.⁷⁰

Tijekom narednih desetljeća splitska Bogoslovna škola i njena knjižnica nastavile su se razvijati, unatoč mnogim izazovima i pritiscima koje su donijele ratne i poratne godine. Škola je 1941. g. podignuta na razinu fakulteta, a 1972. g. postala područni studij zagrebačkog KBF-a. 1997. g. Fakultet se udružuje s Franjevačkom teologijom u Makarskoj te zajedno osnivaju KBF u Splitu.

Knjižnica danas

Danas splitski KBF izvodi filozofsko-teološke i teološko-katehetske studije na preddiplomskoj i diplomskoj razini, te poslijediplomske studije na teme *Kršćanstvo i suvremena kultura* i *Povijest teologije i kršćanskih institucija*. Fakultet je smješten u obnovljenoj zgradi Nadbiskupskog sjemeništa koju su hrvatske demokratske vlasti početkom 90-ih vratile Nadbiskupiji.

Knjižnica splitskog KBF-a nalazi se danas u jednoj od prostorija Fakulteta, ukupne površine 362m². U knjižnici je smještena čitaonica s 25 sjedećih mjesta i 3 računala.

Fond knjižnice procijenjen je na preko 55.000 svezaka knjiga i 1.000 naslova časopisa, s područja teologije, etnologije, pedagogije, psihologije, filozofije, povijesti i književnosti.

Od posebne vrijednosti u knjižnici su 3 inkunabule te preko 4.800 svezaka knjiga od 16. do sredine 19. st. Mnogi ovi stari primjerci su djela koja su izdana na hrvatskom jeziku ili od naših pisaca pisana na latinskom jeziku. Knjižnica također posjeduje mnoga rimska izdanja glagoljaških misala i brevijara, komplet novina „Dalmazia cattolica - Katolička Dalmacija“ te izvorne rukopise i građu uglednog hrvatskog arheologa don Frane Bulića.

Metel je knjižnični informacijski sustav koji knjižnica koristi. Od cjelokupnog fonda 90% građe je obrađeno i vidljivo u online katalogu. Također knjižnica nudi pristup inozemnim znanstvenim bazama podataka i časopisa u elektroničkom obliku.

Zaposlene osobe knjižnice opslužuju oko 900 članova, uglavnom studenata i profesora Fakulteta, jer su knjižnične usluge dostupne samo članovima ustanove u sastavu koje je knjižnica. Knjižnica ne nudi na svojim internetskim stranicama nikakve dodatne sadržaje za

⁷⁰ Ostojić, I. Centralno bogoslovsko sjemenište za Dalmaciju. // Crkva u svijetu 4, 5/6(1969), str. 387-403. Str. 394.

razvoj informacijske pismenosti, za korištenje knjižničnih usluga, pretraživanje kataloga ili pisanje znanstvenih radova, niti preporučene izvore iz područja teologije.

Djelatnici KBF-a u Splitu

U Knjižnici KBF-a u Splitu zaposlene su dvije osobe na puno radno vrijeme:

- knjižničar zadužen za redoviti rad u knjižnici i posudbu je diplomirani knjižničar;
- voditelj knjižnice zadužen za nabavu i katalogizaciju ima diplomu iz područja teologije (dogmatika).

3.3.1.5. Knjižnica Teologije u Rijeci

Povijest

Knjižnica Teologije u Rijeci osnovana je 1939. g. i uključuje fond Biskupijske knjižnice i Visoke bogoslovne škole.⁷¹

Teološki studij u Rijeci nastavlja se na rad Visoke bogoslovne škole u Senju, koja je zatvorena pred sami drugi svjetski rat. Nakon rata i ponovnog pripojenja Rijeke Hrvatskoj, otvara se 1947. g. Centralno interdijecezansko sjemenište i Visoka bogoslovna škola. Nedugo nakon osnivanja škole, započinju razni pritisci komunističkih vlasti da se škola zatvori. Bilo je to vrijeme zaoštavanja odnosa između Jugoslavije i Vatikana, koji su rezultirali prekidom diplomatskih odnosa 1952. g.⁷² Tri godine kasnije, vlasti zatvaraju Školu i sjemenište, u Rijeci i Splitu. Škola zatim seli u Biskupsko sjemenište u Pazin gdje nastavlja s radom. Tek 1966. g. slijedi povratak u Rijeku koja uskoro postaje središte cijele regije, u crkvenom i obrazovnom smislu. 1988. g. Škola postaje područni studij KBF-a Sveučilišta u Zagrebu te dobiva naziv Teologija u Rijeci, koji nosi i danas.

Knjižnica danas

Teologija u Rijeci izvodi jedan integrirani sveučilišni filozofsko-teološki studij, koji traje 5 godina.

⁷¹ Petrincec, I. Knjižnice visokih katoličkih učilišta Hrvatske : stanje i predvidivi razvoj. // Specijalne knjižnice : izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003, str. 158-162. Str. 161.

⁷² Devčić, I. Bogoslovno sjemenište i Visoka bogoslovna škola u formiranju nove metropolije. // Riječki teološki časopis (RTČ) 34, 2(2010), str. 371-388. Str. 374.

Fakultet i knjižnica riječke teologije nalazi se od 2010. g. u zgradi nekadašnjeg Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Knjižnica je raspoređena na tri kata zgrade (prizemlje, suteran i podrum) i ima ukupnu površinu 920m².⁷³ U središnjem dijelu knjižnice u prizemlju nalazi se referentna zbirka i čitaonica s 24 radnih mjesta i 2 računala.

Teologija u Rijeci raspolaže s preko 100.000 jedinica knjižnične građe, od čega 90.000 knjiga i 20.000 svezaka časopisa. Knjižnica posjeduje u svom fondu 12 inkunabula (reprint) te posebnu zbirku koju sadrži 20.000 svezaka. Područja koja obuhvaća su: filozofija, teologija, društvene znanosti, umjetnost, književnost, povijest, arheologija, te općeznanstvena literatura.

Budući da knjižnica koristi internu knjižničnu aplikaciju kao knjižnični informacijski sustav, on-line katalog ne postoji, a u internom katalogu je obrađeno oko 80% građe.

Zaposlenici u knjižnici opslužuju 300 članova, iako su knjižnične usluge dostupne javnosti. Svojim korisnicima na svojim internetskim stranicama knjižnica osigurava vodiče za korištenje knjižničnih usluga ili pisanje znanstvenih radova, te programe i radionice za razvoj informacijske pismenosti.

Djelatnici Knjižnice Teologije u Rijeci

Knjižnica Teologije u Rijeci ima četvero zaposlenika. Od toga dvoje su zaposleni na puno radno vrijeme, a dvoje na pola radnog vremena.

Zaposleni na puno radno vrijeme:

- diplomirani knjižničar zadužen je za: organizaciju poslovanja rada, tekuće poslovanje (nabava, pregled ili kontrola klasifikacije, posudba, razduživanje, čuvanje, statistika), izradu UDK za Riječki teološki časopis (RTČ), obradu starog fonda; on je i sistemski knjižničar (djelomično) zadužen za tematske upite, osmišljavanje uređenja i planiranja prostora knjižnice;
- pomoćni knjižničar koji ima srednju školu – ekonomija, zadužen je za pomoćne poslove u knjižnici: naljepnice, PE ovitak, sitni popravci knjiga, razduživanje knjiga u modulu aplikacije za posudbu, slaganje knjiga na police, fotokopiranje, priprema za slanje RTČ-a (2 x godišnje)....

Zaposleni na pola radnog vremena:

⁷³ Knjižnica. // Teologija u Rijeci. URL: <http://ri-kbf.org/knjiznica/> (27.4.2018.)

- pomoćni knjižničar koji ima srednju školu – ekonomija, zadužen je za obradu, klasifikaciju, posudbu, razduživanje, dio statistike;
- diplomirani knjižničar zadužen je za obradu periodike, duplikate.

Tijekom preseljenja fonda i pri montaži polica, u razdoblju od 2012. - 2015. g. u knjižnici je volontiralo četvero studenata.

3.3.1.6. *Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti*

Povijest

Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti (SSD) je najmlađa i najmanja hrvatska teološka visokoškolska knjižnica. Otvorena je u veljači 2011. g. i zasada okuplja oko 1.800 jedinica knjižnične građe. Većina inicijalnog fonda pristigla je iz knjižnične zbirke nekadašnjeg Instituta za teološku kulturu laika (ITKL), koji je djelovao u sklopu zagrebačkog KBF-a, te donacija obližnjeg karmelskog samostana.

Knjižnica danas

SSD je poput njegove knjižnice, mlado teološko učilište koje izvodi dvogodišnji studijski program iz područja duhovnosti. Studij je osnovala Hrvatska karmelska provincija prema uzoru karmelskih studija duhovnosti koji postoje diljem svijeta, od kojih je najpoznatiji Papinski teološki fakultet i Institut za duhovnost „Teresianum“ u Rimu. Danas je SSD jedan od područnih studija ovoga Fakulteta.

Zgrada i knjižnica SSD-a smješteni su u sklopu Duhovnog centra Sv. Ivana od Križa, na zagrebačkim Remetama. Knjižnica se nalazi u prizemlju zgrade, u dvije prostorije ukupne površine 50m². Pored zatvorenog spremišta u kojem je smještena većina fonda, nalazi se čitaonica s 10 sjedećih mjesta i jednim mjestom za rad na računalu. U čitaonici je također jedna velika polica na kojoj se nalazi nešto građe u otvorenom pristupu te je trenutno u fazi uređenja.

Većina građe (preko 80%) je iz područja teologije i duhovnosti. Knjižnica ima 135 članova, prvenstveno aktualnih i završenih studenata SSD-a, kao i studenata Teologije posvećenog života (TPŽ), još jednog karmelskog studija duhovnosti koji je pokrenut prošle godine.

Djelatnici Knjižnice Sustavnog studija duhovnosti

U knjižnici radi honorarno jedna osoba zadužena za posudbu. Ona ima diplomu iz područja teologije.

3.3.2. Protestantske knjižnice

Pet je knjižnica protestantskih visokih učilišta koje će biti predstavljene i analizirane u ovome dijelu rada: Priručna knjižnica Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ u Zagrebu, Knjižnica Lene i Georgea Hendricksona, Knjižnica „dr. Mirko Golubić“, Knjižnica Biblijskog instituta u Zagrebu, Knjižnica Teološke biblijske akademije u Krapini.

3.3.2.1. Priručna knjižnica Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“

Povijest

Sveučilišni centar za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ je visoko učilište kojeg su 1976.g. osnovala Evangelička crkva i Savez baptističkih crkava u Hrvatskoj. Fakultet je sve do 2001.g. djelovao kao privatno crkveno visoko učilište, nakon čega dobiva dopusnicu Ministarstva znanosti za izvođenje svog programa. 2009. g. Fakultet potpisuje sa Sveučilištem u Zagrebu Sporazum o pokretanju i zajedničkom izvođenju studijskih programa preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija *Protestantska teologija*. Time je studij ovog fakulteta postao jedini protestantski studij na sveučilišnoj razini ne samo u Hrvatskoj, nego i u čitavoj regiji.

Od svog osnutka Fakultet se nalazio u prostorijama Evangeličke crkve u Gundulićevoj ulici, u centru Zagreba. Tamo se navodno nalazila i knjižnica škole, za koju Petrinec navodi da je imala oko 15.000 svezaka knjiga.⁷⁴ Prije nekoliko godina, Fakultet se preselio u Radićevu ulicu, u neposrednoj blizini Kamenitih vrata, gdje je zauzimao prvi kat jedne zgrade. Od 2015. g.

⁷⁴ Petrinec, I. Knjižnice visokih katoličkih učilišta Hrvatske: stanje i predvidivi razvoj. // Specijalne knjižnice : izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 158-162. Str. 159.

Fakultet je smješten u ulici Ivana Lončara, gdje se nalazi i danas i gdje je započet stručni rad na knjižnici.

Knjižnica danas

Budući da je knjižnica tek u fazi nastajanja sve informacije koje su s Fakulteta dali su neformalne. Formalno knjižnica ne postoji. Ipak, trenutno u prostorijama Fakulteta drže jednu manju zbirku naslova koje izdaje Fakultet te skripte i udžbenike za studente koji se mogu posuditi. U prostoru „knjižnice“ na 20m² raspoređeno je 20 sjedećih mjesta i dvije računalne radne stanice. Broj jedinica knjižnične građe doseže brojku od 300 primjeraka koji stvaraju knjižnični fond iz područja teologije, religije, etike, sociologije, povijesti i filozofije. Navodno i da postoji skladišni prostor u Prečkom u kojemu je oko 2.000 nekatalogiziranih knjiga, koje su prikupljene isključivo putem donacija.

Djelatnici priručne knjižnica Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“

Budući da knjižnica formalno ne postoji, nema niti zaposlenike. Ipak u knjižnici volontira jedna osoba koja je zaposlena na Fakultetu kao referent. Ona ima diplomu iz područja teologije te se trenutno obrazuje na području bibliotekarstva. Ono što djelatnica honorarno radi je unos knjiga darovanih ili izdanja centra (bivšeg TFMVI-a: Teološki fakultet „Matija Vlačić Ilirik“) u internu tablicu, nabavu građe (KS, Book Depository, antikvarijat), izradu bibliografija na upit kao preporuku za posuđivanje knjiga koje priručna knjižnica ne posjeduje.

3.3.2.2. Knjižnica Lene i Georgea Hendricksona

Povijest

Knjižnica Lene i Georgea Hendricksona najveća je protestantska knjižnica u Hrvatskoj i vjerojatno u ovom dijelu Europe. Nastala je 1983. g. preseljenjem tadašnjeg Biblijsko-teološkog instituta (danas VETU) iz Zagreba u Osijek. Tijekom naredna tri desetljeća knjižnica se pretežno izgrađivala bogatim donacijama iz SAD-a, posebno od strane nakladnika akademske kršćanske literature Hendrickson Publishers i distributera Christianbook Distributors, s čijim je vlasnicima učilište povezano od samog početka djelovanja škole u Osijeku te po kojima danas nosi ime.

Knjižnica danas

Od 2005. g. Knjižnica je smještena u novoj zgradi Fakulteta u prostorijama ukupne površine 711m². Prostire se na tri kata: podrumski kat, gdje se nalazi građa u zatvorenom pristupu; prizemlje, u kojem su smještene velika čitaonica sa 66 sjedećih mjesta, i građa u otvorenom pristupu; te prvi kat na kojem se nalazi referentna zbirka i čitaonica s 30 sjedećih mjesta. Knjižnica također raspolaže s 13 računala za rad studenata.

Fond knjižnice procjenjuje se na preko 110.000 knjiga i 1.558 naslova časopisa. Najzastupljenije područje je kršćanska teologija, s posebnom naglaskom na biblijske studije.

Knjižnica okuplja dvije zbirke: referentnu i zbirku arhivske građe.

Referentna zbirka sadrži neke od vodećih serija biblijskih komentara, atlasa, bibliografija, raznih rječnika, enciklopedija i leksikona.

Druga zbirka sadrži arhivsku građu vezanu uz povijest pentekostalnih i karizmatičkih crkava, pokreta i ustanova na području jugoistočne Europe.⁷⁵ Razvrstavanje i katalogiziranje građe započeto je 2010. g. uz inicijalnu financijsku i stručnu potporu Centra za religiju i građansku kulturu Sveučilišta Južne Kalifornije. Cilj je učiniti ovu građu dostupnom u digitalnom obliku znanstvenicima diljem svijeta, koji se bave proučavanjem pentekostalizma i karizmatičkog pokreta kao posebnih oblika svjetskog kršćanstva. Digitalizirana građa bit će dostupna na stranici VETU-a, te na posebnoj stranici u sklopu Digitalne knjižnice Sveučilišta južne Kalifornije. U Knjižnici se nadaju da će ovaj projekt u budućnosti prerasti u sustavno i opsežno arhiviranje građe svih manjinskih vjerskih zajednica u regiji.

Zaposlenici u knjižnici opslužuju 200 članova.

Djelatnici Knjižnice Lene i Georgea Hendricksona

U Knjižnici Lene i Georgea Hendricksona zaposlene su tri osobe. Jedna osoba je zaposlena na puno radno vrijeme:

- knjižničar zadužen za digitalizaciju, katalogizaciju, nabavu je diplomirani knjižničar te ima diplomu iz područja teologije.

Zaposlene su i dvije osobe na pola radnog vremena:

- diplomirani knjižničar koji ima i diplomu iz područja teologije zadužen je za posudbu;

⁷⁵ Knjižnica Lene i Georgea Hendricksona. // Visoko evanđeosko teološko učilište.
URL: <http://www.evtos.hr/hr/knjiznica/> (27.4.2018.)

- diplomirani knjižničar koji ima i diplomu iz područja teologije zadužen je za digitalizaciju.

Knjižnica ima 15 volontera koji su zaduženi za pomoćne knjižnične poslove i za posudbu.

3.3.2.3. Knjižnica „dr. Mirko Golubić“

Povijest

Crkva adventista sedmoga dana je konzervativna zajednica evanđeoskih kršćana koji su poznati po svetkovanju subote, naglašavanju očuvanja zdravlja kao dijela vjerske prakse i po svojim misijskim aktivnostima u svijetu. Pokret je nastao u 19. st. u SAD-u, odakle se počeo širiti prema Europi i zatim po cijelom svijetu. Na području Hrvatske prvi su se adventisti pojavili oko 1900. g. te danas broje oko 3.500 odraslih članova.⁷⁶

Svoje prvo teološko učilište u Hrvatskoj osnovali su 1931. g. u Zagrebu, a od 1974. g. škola se nalazi u Maruševcu, kod Varaždina. Sve do 1985. g. kada se uvodi četverogodišnji obrazovni program, učilište djeluje pod nazivom Visoka teološka škola, nakon čega postaje Adventistički teološki fakultet, a od 2007. g. prilagodbom bolonjskom sustavu dobiva današnji naziv – Adventističko teološko visoko učilište (ATVU). Danas ATVU izvodi tri studijska programa: redoviti stručni preddiplomski studij teologije u partnerstvu s Visokim evanđeoskim teološkim učilištem iz Osijeka (VETU), izvanredni stručni preddiplomski studij religije, te izvanredni specijalistički stručni diplomski studij teologije u suradnji s njemačkim adventističkim sveučilištem Friedensau.⁷⁷

Knjižnica danas

Knjižnica „Dr. Mirko Golubić“ središnja je knjižnica unutar adventističkog obrazovnog kampusa kojeg čine ATVU i lokalna srednja škola s pravom javnosti. Pokrenuo ju je 1970. g. dr. Mirko Golubić, osnivač Adventističke crkve u Varaždinu i popularan autor, koji se snažno zalagao da knjižnica uspješno služi potrebama škole i Fakulteta.

⁷⁶ Marinović-Bobinac, A.; Marinović Jerolimov, Dinka. Vjerske zajednice u Hrvatskoj: kratka povijest, vjerovanje, obredi, hijerarhija, organizacija, članstvo, tradicija, običaji i blagdani. Zagreb : Udruga za vjersku slobodu u RH : Prometej, 2008. Str. 233, 236.

⁷⁷ Knjižnica „dr. Mirko Golubić“. // Adventističko visoko teološko učilište.
URL: <http://atvu.org/knjiznica/knjiznica-dr-mirko-golubic/#more-644> (27.4.2018.)

U početku se knjižnica nalazila u dvorcu Maruševac, gdje je djelovala i srednja škola te se sastojala od svega dvije police knjiga.⁷⁸ knjižnica je danas smještena u zgradi ženskog internata srednje škole, u prostorijama površine 170m². U knjižničnim prostorijama nalazi se 36 sjedećih mjesta i 4 računala za studente i učenike.

Knjižnica danas upravlja fondom od preko 24.000 jedinica knjižnične građe, od čega su oko 14.000 knjige, a skoro 10.000 časopisi. Od posebne građe u knjižnici ističu se zbirka ranih adventističkih časopisa te spisi Ellen G. White, suosnivačice Adventističke crkve. Knjižnica posjeduje sve hrvatske prijevode njezinih spisa, te značajan broj engleskih izvornika.⁷⁹

Zaposlenici u knjižnici opslužuju oko 230 članova.

Djelatnici Knjižnice „dr. Mirko Golubić“

U knjižnici rade tri zaposlenika koji su zaposleni na pola radnog vremena:

- knjižničar zadužen za posudbu ima trogodišnju diplomu iz područja teologije;
- diplomirani knjižničar je zadužen za katalogizaciju;
- knjižničar koji je zadužen za nabavu ima diplomu iz područja teologije.

3.3.2.4. Knjižnica Biblijskog instituta u Zagrebu

Povijest

Biblijski institut u Zagrebu je kršćanska interdenominacijska obrazovna ustanova koju su 1991. g. pokrenule Kristove crkve u Hrvatskoj. Kristove crkve su jedna od kršćanskih denominacija koje potječu iz Pokreta obnove crkve (Restoration movement) koji je nastao i proširio se početkom 19. st. u SAD-u i Velikoj Britaniji. Poznate su po svom naglasku na Bibliji (posebno Novom zavjetu), prema čijem uzoru žele oblikovati svoju doktrinu i vjerničku praksu. U Hrvatskoj su se prve Kristove crkve pojavile sredinom 60-ih godina prošloga stoljeća.

Biblijski institut je izvorno bio pokrenut sa svrhom obuke pastora i vjerskih službenika. Nakon 2000. g., program škole proširuje se na četverogodišnji studij teologije, a od 2007. g. postaje

⁷⁸ Vyhmeister, N. J. Tko su adventisti sedmog dana? // Biblijski pogledi 13, 1(2005). Str. 79.

⁷⁹ Knjižnica „dr. Mirko Golubić“. // Adventističko visoko teološko učilište.

URL: <http://atvu.org/knjiznica/knjiznica-dr-mirko-golubic/#more-644> (27.4.2018.)

područni studij Visokog evanđeoskog teološkog učilišta (VETU) u Zagrebu. Danas se na učilištu izvodi preddiplomski studij teologije i dvogodišnji program iz poznavanja Biblije.

Knjižnica danas

Knjižnica Biblijskog instituta osnovana je 2001. g. i nalazi se na dvije lokacije u samom centru Zagreba.⁸⁰

U Gajevoj ulici 9a, u prostoriji površine 50m², nalazi se referentna i studijska čitaonica u kojoj je smještena sva priručna građa i najnoviji primjerci časopisa. U Čitaonici ima 25 sjedećih mjesta i također 2 računala za rad studenata.

U Amruševoj ulici 11, u stanu površine 98m², smještena je posudbena knjižnica koja sadrži oko 11.000 primjeraka knjiga te ima 13 sjedećih mjesta i 2 računala.

Knjižnica ukupno upravlja fondom od gotovo 20.000 jedinica knjižnične građe, od čega oko 16.000 knjiga i 4.000 časopisa. Radi se prvenstveno o naslovima iz područja biblijskih studija i protestantske teologije te na tom području ova knjižnica okuplja najsveobuhvatniju zbirku na području grada Zagreba.

U Knjižnici Biblijskog instituta smještena je posebna Zbirka prijevoda Biblije na jezike svijeta, koja sadrži petstotinjak primjeraka različitih izdanja Svetoga pisma na brojnim jezicima. Zbirka je nastala 2010. g. u suradnji s Centrom za biblijska istraživanja, u svrhu znanstvenog istraživanja te popularizacije Biblije i njezinog čitanja u društvu. U posljednjih pet godina zbirka se popunjavala darovima biblijskih društava, poput Hrvatskog biblijskog društva i Bible League, te primjercima iz osobnih knjižnica hrvatskih bibličara, teologa i jezikoslovaca.

Većina knjižnične građe Biblijskog instituta pristigla je putem donacija iz SAD-a, među kojima je najznačajnija ona od Cascade koledža iz države Oregon, koji je nakon prestanka s radom darovao knjižnici Instituta čitavu priručnu zbirku, građu iz područja biblijskih studija te mnoge časopise (skoro 10.000 primjeraka). Knjižnica se također posljednjih godina izgrađivala darovima i ostavštinama predavača i uvaženih predstavnika crkava reformacijske baštine, poput Josipa Horaka i Nele Horak-Williams, Mladena Jovanovića, Branka Lovreca i drugih.

Od svih knjižnica teoloških učilišta koje se obrađuju u ovom radu, Knjižnica Biblijskog instituta je jedina knjižnica koja nudi svojim korisnicima pristup nekoj od strukovnih baza znanstvenih časopisa, koje nisu dostupne u standardnom paketu koje nabavlja Ministarstvo znanosti za

⁸⁰ O Knjižnici. // Biblijski institut. URL: <http://www.bizg.hr/index.php/hr/knjiznica/o-knjiznici> (27.3.2018.)

visokoškolske ustanove. Tako u ovoj knjižnici, članovi imaju pristup vodećim bazama na području teologije i religijskih znanosti - ATLA Religion Database i ATLA Serials (EBSCOhost).

Također svim korisnicima u prostorijama čitaonice omogućeno je korištenje programa Logos Bible Software, jednog od najnaprednijih više-platformskih sustava za proučavanje Biblije, koji omogućuje pristup mnogim digitalnim knjigama i interaktivnim pomagalicama za dublje istraživanje Svetoga pisma.

U Knjižnici Biblijskog instituta zaposlena osoba opslužuje 250 članova, uglavnom studenata i predavača Biblijskog instituta, Teološkog fakulteta „Matija Vlačić Ilirik“, članova zagrebačkih crkava reformacijske baštine te drugih zainteresiranih za dublje proučavanje Biblije i protestantske teologije.

Djelatnici Knjižnice Biblijskog instituta u Zagrebu

U Knjižnici Biblijskog instituta na puno radno vrijeme je zaposlena jedna osoba kao voditelj knjižnice, koja ima diplomu iz područja teologije, te je u tijeku završetka studija iz područja bibliotekarstva.

3.3.2.5. *Knjižnica Teološke biblijske akademije u Krapini*

Povijest

Teološka biblijska akademija (TBA) u Krapini je baptističko teološko učilište nastalo iz Evanđeoskoga biblijskog instituta (EBI), koje je od 1981. do 2000. g. djelovalo u Beču. 2000. g. EBI prelazi u Hrvatsku i osniva se TBA. Danas ovo privatno crkveno učilište izvodi trogodišnje i četverogodišnje programe iz teologije, te jednogodišnji program studija Biblije i praktične teologije.⁸¹

S osnivanjem EBI-ja 1981. g. u Beču vezan je i nastanak ove knjižnice. Kada se Institut preselio u Krapinu, premještena je i dotad prikupljena knjižnična građa.

⁸¹ Akademijski program. // Teološka biblijska akademija. URL: <http://www.tba.hr/akademijski.html> (27.3.2018.)

Knjižnica danas

Knjižnica i učilište nalaze se u sklopu zgrade Baptističke crkve „Emanuel“ u Krapini, u malenoj prostoriji površine 30m². U prostorijama Knjižnice postoji 5 sjedećih mjesta i jedno za rad na računalu.

Knjižnica okuplja oko 6.000 jedinica knjižnične građe, prvenstveno knjiga, od kojih je trećina na hrvatskom jeziku. TBA inače pridaje veliku pažnju svojoj nakladničkoj djelatnosti te izdavanju teoloških knjiga na hrvatskom jeziku.⁸²

Knjižnica ima oko 100 članova. Knjižnicom se koriste prvenstveno studenti, diplomanti i predavači TBA, te članovi Baptističke crkve „Emanuel“.

Djelatnici Knjižnice Teološke biblijske akademije u Krapini

U knjižnici honorarno rade četiri osobe zadužene za brigu o knjižnici, posudbu, vođenje popisa knjiga, nakladničku djelatnost. Sve četiri osobe imaju diplomu iz područja teologije.

3.4. Rasprava

3.4.1. Teološke knjižnice

Svih šest katoličkih knjižnica nastale su kao sastavnice učilišta koja su ih osnovali. Dvije od šest knjižnica su nastale u 19. st., dvije u 20. st. te dvije u 21. st. Najstarija knjižnica je Knjižnica KBF-a u Splitu (1821. g.), a najmlađa od njih je Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti nastala 2011. g.

Površinski katoličke teološke knjižnice u Hrvatskoj zauzimaju oko 5692m². Najveći udio u toj površini zauzima Knjižnica „Juraj Habdelić“ sa svojih 1.960m². Površinski najmanja od njih je Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti sa svojih 50m².

Na navedenoj sveukupnoj površini katoličkih školskih knjižnica nalazi se 236 sjedećih mjesta s 36 računalnih stanica. Najmanje sjedećih mjesta ima knjižnica koja je i površinski najmanja, a jednak broj sjedećih mjesta (60) imaju Knjižnica „Juraj Habdelić“ i Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica. Samo jednu računalnu radnu stanicu ima Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti, dok Knjižnica „Juraj Habdelić“ ima najviše, 12 računalnih radnih stanica.

⁸² Knjižnica. // Teološka biblijska akademija. URL: <http://www.tba.hr/knjiznica.html> (24.3.2018.)

Četiri katoličke knjižnice imaju ukupno 51 inkunabulu, među kojima se gotovo pola (25) nalazi u Knjižnici „Juraj Habelić“. Sveukupni fond katoličkih teoloških knjižnica iznosi oko 148 000 svezaka. Za organizaciju te građe najviše korišten je sustav Metel. Najveći broj članova ima Knjižnica zagrebačkog KBF-a (1.840). Četiri od šest katoličkih teoloških knjižnica su otvorene za javnost.

Na puno radno vrijeme u katoličkim teološkim knjižnicama zaposleno je 15 djelatnika. Jedino su u Knjižnici Teologije u Rijeci zaposlene dvije osobe na pola radnog vremena. Katoličkim knjižnicama pripada sedam volontera, a od toga su šest njih studenti demonstratori u Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici. Četiri osobe su zaposlene sa srednjom školom odnosno četiri pomoćna knjižničara te 13 osoba s diplomom odnosno svi su diplomirani knjižničari. Jedan honorarni zaposlenik radi u Knjižnici Sustavnog studija duhovnosti, a šest studenata-demonstratora u Središnjoj nadbiskupskoj i fakultetskoj knjižnici.

3.4.2. Protestantske knjižnice

Svih pet protestantskih knjižnica nastale su kao sastavnice učilišta koja su ih osnovali. Dvije od pet knjižnica su nastale u 20. st. te tri u 21. st. Najstarija knjižnica je Knjižnica „Dr. Mirko Golubić“ (1970. g.), a najmlađa teološka knjižnica u Hrvatskoj je, osim priručne knjižnice Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ koja bilježi svoje korijene u 2015.g. iako još službeno ne postoji, Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti nastala 2011. g.

Površinski protestantske teološke knjižnice u Hrvatskoj zauzimaju oko 1.079m². Najveći udio u toj površini zauzima Knjižnica Lene i Georgea Hendricksona sa svojih 711m². Dvije knjižnice broje svoju površinu u deseticama, a površinski najmanja među njima je Knjižnica Teološke biblijske akademije sa svojih 30m². Manja od nje površinski je samo priručna knjižnica Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“, ali budući da ona službeno ne postoji, njezine brojke se ne ubrajaju u analizu.

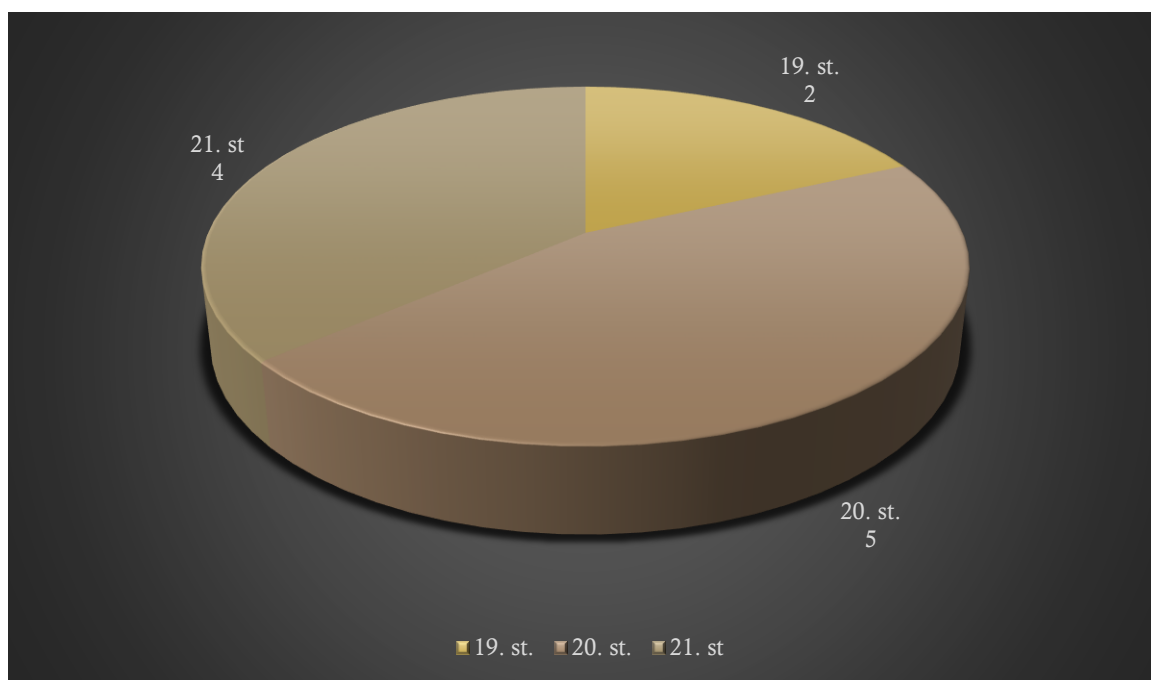
Najveći broj sjedećih mjesta ima Knjižnica Lene i George Hendrickson. Na svojih 711m² rasprostire 96 sjedećih mjesta te 13 računalnih radnih stanica, što je također najviše od svih knjižnica. Najmanje sjedećih mjesta ima knjižnica koja je i površinski najmanja. Na svojih 30m² Knjižnica Teološke biblijske akademije ima pet sjedećih mjesta i jednu računalnu radnu stanicu.

Sveukupni fond protestantskih teoloških knjižnica iznosi oko 6.300 svezaka. Za organizaciju te građe najviše korišten je sustav Metel. Niti jedna protestantska knjižnica nije otvorena za javnost.

U protestantskim knjižnicama na puno radno vrijeme su zaposlene samo dvije osobe (od 17) i to u Knjižnici Lene i George Hendrickson te u Knjižnici Biblijskog instituta u Zagrebu. Pet osoba (od 7) je zaposleno u protestantskim knjižnicama na pola radnog vremena (Knjižnica Lene i George Hendrickson – 2; Knjižnica „dr. Mirko Golubić“ – 3). Protestantske knjižnice su pobjednice u bilježenju broja volontera u koje se ubrajaju i oni koji su honorarno zaposleni, te studenti demonstratori u knjižnicama (27). Najviše volontera (15) ima Knjižnica Lene i George Hendrickson. U protestantskim knjižnicama je zaposlena jedna osoba s trogodišnjom diplomom te šest osoba s diplomom odnosno šest diplomiranih knjižničara. Honorarnih djelatnika je u protestantskim knjižnicama pet (od 6).

3.4.3. Skupni rezultati i usporedna analiza

Svih 11 teoloških knjižnica u Hrvatskoj nastale su kao sastavnice učilišta koja su ih osnovali. Iako povijest nekih njihovih učilišta seže i u raniju povijest, izvor niti jedne od njih ne pojavljuje se prije 19. st. Ustvari su samo dvije od njih (2 od 11) nastale u 19. st. Najstarija knjižnica je prema tome Knjižnica KBF-a u Splitu (1821. g.), a 53 godine kasnije rodila se i Knjižnica KBF-a u Zagrebu (1874. g.). 20. st. je iznjedrilo najviše teoloških knjižnica u Hrvatskoj, pet knjižnica, dok je 21. st. s četiri knjižnice tako se pokazalo rodnim. Najmlađa teološka knjižnica u Hrvatskoj je, osim priručne knjižnice Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ koja bilježi svoje korijene u 2015. g. iako još službeno ne postoji, Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti nastala 2011. g.

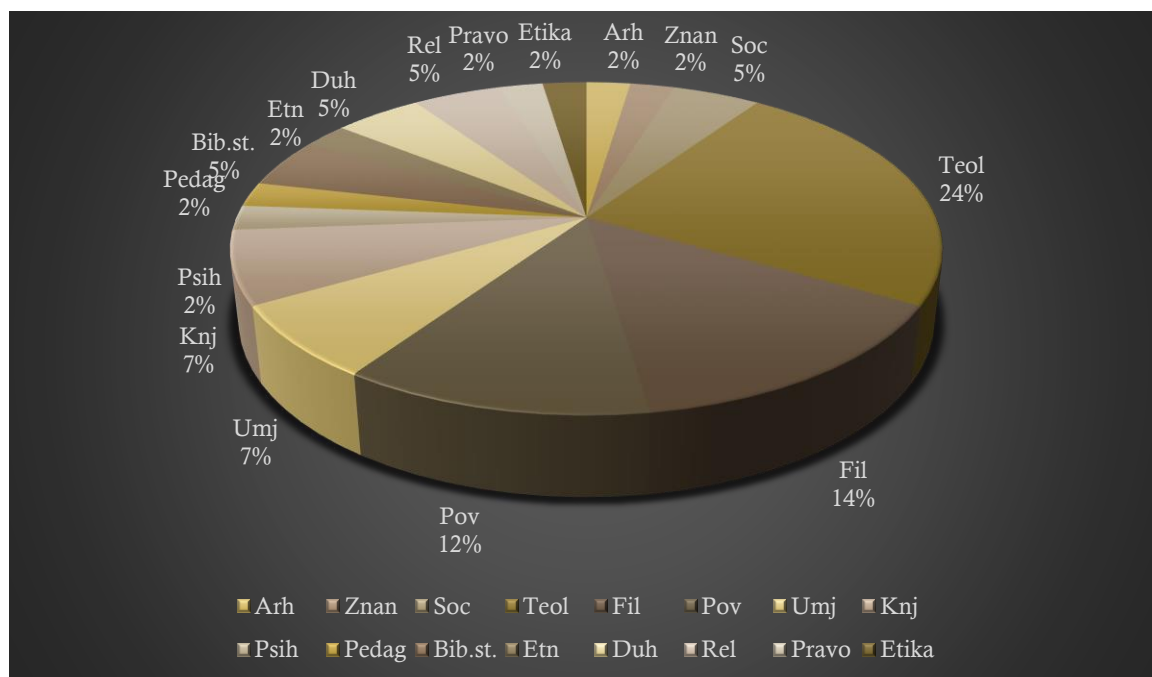
Grafikon 1. Prikaz vremena nastanka teoloških knjižnica u Hrvatskoj

Površinski teološke knjižnice u Hrvatskoj zauzimaju oko 6.800m². Najveći udio u toj površini zauzima Knjižnica „Juraj Habdelić“ sa svojih 1.960m². Još dvije knjižnice broje svoju površinu u tisućama: Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica (1.450m²) i Knjižnica KBF-a u Zagrebu (1000m²). Tri knjižnice broje svoju površinu u deseticama, a površinski najmanja među njima, a i uopće među svim teološkim knjižnicama u Hrvatskoj je Knjižnica Teološke biblijske akademije sa svojih 30m². Manja od nje površinski je samo priručna knjižnica Sveučilišnog centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“, ali budući da ona službeno ne postoji, njezine brojke se ne ubrajaju u analizu.

Zanimljivo je da površinski najveća knjižnica nema i najveći broj sjedećih mjesta u knjižnici (60). Najveći broj sjedećih mjesta ima Knjižnica Lene i George Hendrickson. Na svojih 711m² rasprostire 96 sjedećih mjesta te 13 računalnih radnih stanica, što je također najviše od svih knjižnica. Najmanje sjedećih mjesta ima knjižnica koja je i površinski najmanja. Na svojih 30m² Knjižnica Teološke biblijske akademije ima pet sjedećih mjesta i jednu računalnu radnu stanicu. Knjižnica Sustavnog studija duhovnosti ima na svojih 50m² samo jednu računalnu radnu stanicu. Sveukupno 11 knjižnica ima 421 sjedeće mjesto te 60 računalnih radnih stanica.

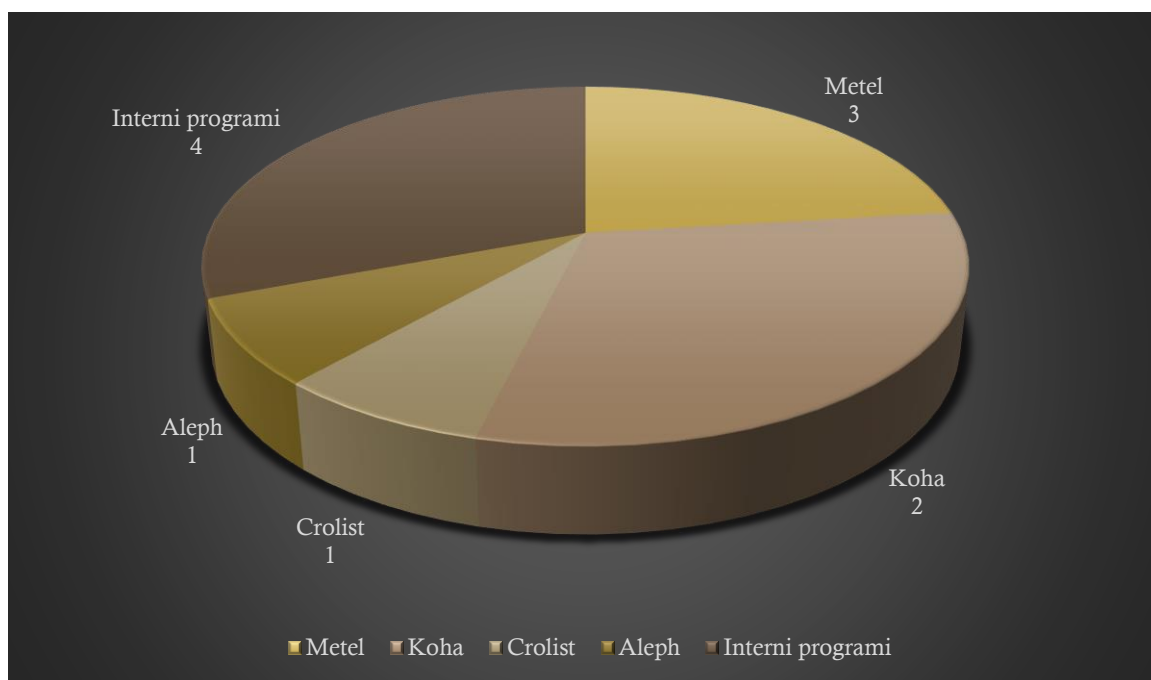
Zbrajanjem svih podataka o knjižničnoj građi utvrđeno je da knjižnice hrvatskih visokih teoloških učilišta ukupno raspolažu s najmanje 750.000 jedinica knjižnične građe, od čega su najveći broj knjige (oko 75%). Evidentirani broj naslova časopisa jeste 8.276. Četiri katoličke knjižnice imaju ukupno 51 inkunabulu, među kojima se gotovo pola (25) nalazi u Knjižnici

„Juraj Habelić“. Knjižnična građa u 11 knjižnica obuhvaća sljedeća područja: teologija, filozofija, psihologija, povijest, religija, etika, književnost, umjetnost, opće-znanstvenu literaturu, duhovnost, biblijske studije, sociologija, arheologija, pedagogija, etnologija, pravo.

Grafikon 2. Zastupljenost građe po područjima u teološkim knjižnicama u Hrvatskoj

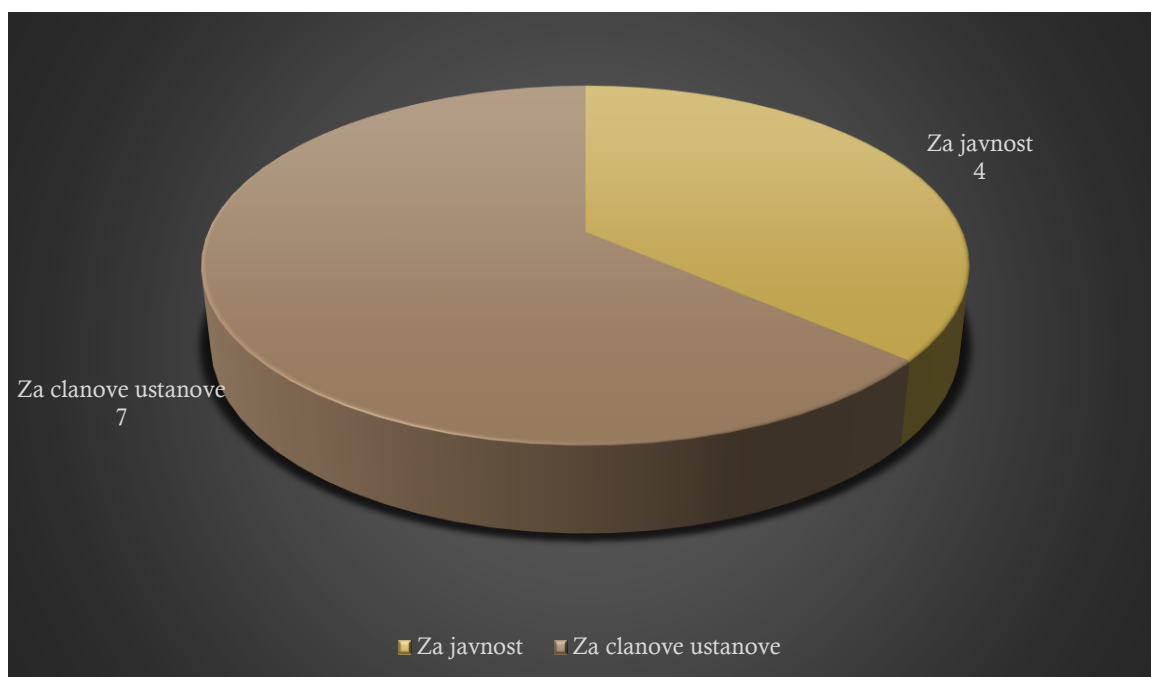
Najviše korišteni knjižnični informacijski sustav je Metel (3) te zatim Koha (2). Jedna knjižnica koristi CROLIST (Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica), te jedna informacijski sustav Aleph (Knjižnica „Juraj Habelić“). Svaka od preostalih četiri knjižnica koristi neki drugi sustav odnosno interne programe i aplikacije, a knjižnica u nastanku Centra za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ nema nikakav knjižnični informacijski sustav. Prema tome ukupno stanje je prilično raznovrsno. Mogu se pronaći skoro sve vrste knjižničnih sustava: od komercijalnih, s otvorenim kodom, u oblaku te vlastite aplikacije.

Grafikon 3. Prikaz knjižničnih informacijskih sustava u hrvatskim teološkim knjižnicama

Knjižnice hrvatskih visokih teoloških učilišta imaju ukupno 5.800 članova, od čega najveći broj imaju Knjižnica zagrebačkog KBF-a (1.840) pa zatim Knjižnica Juraj Habledić (1.500).

Usluge manjine (4 od 11) hrvatskih teoloških visokoškolskih knjižnica dostupne su javnosti. Mogu ih koristiti svi, i članovi akademske zajednice i obični građani. Sedam knjižnica su isključivo otvorene za studente i profesore unutar sveučilišta ili visoke škole.

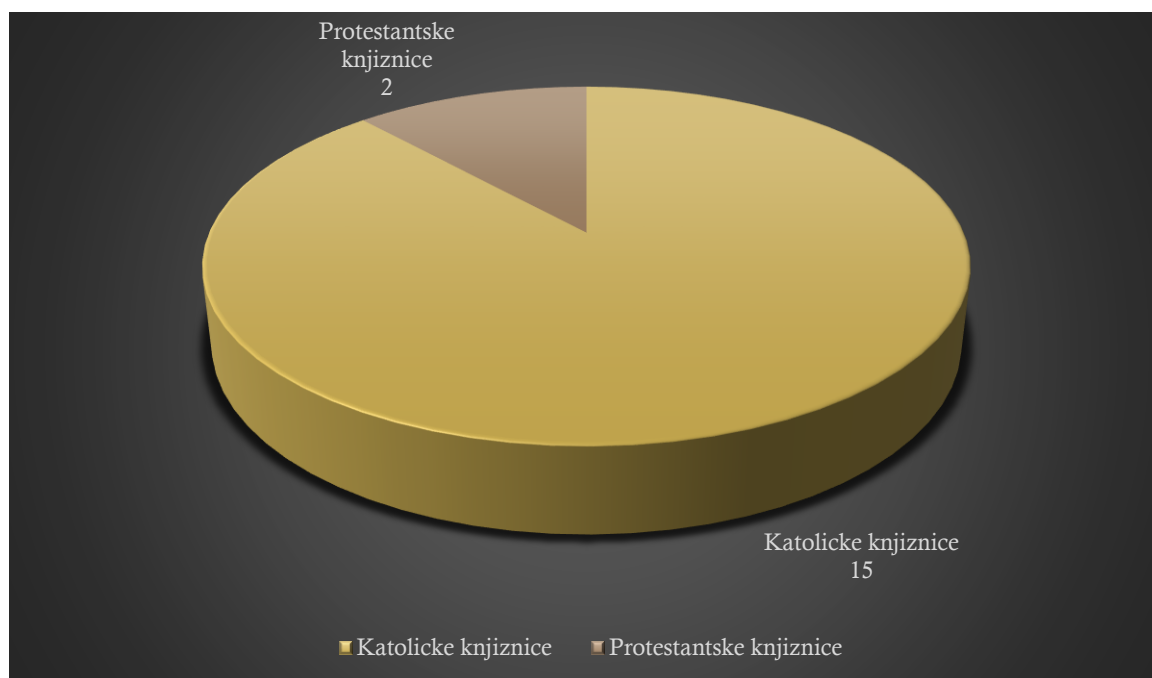
Grafikon 4. Dostupnost knjižničnih usluga

Većina (7 od 11) knjižnica ima pristup nekima od inozemnih znanstvenih baza podataka i časopisa u elektroničkom obliku, međutim samo Knjižnica Biblijskog instituta omogućuje pristup dvjema bazama koje nisu dostupne u osnovnom paketu koje nabavlja Ministarstvo znanosti. Sve ostale knjižnice oslanjaju se na ono što je dostupno u tom paketu i ne kupuju pojedinačno niti skupno pristup nekoj od drugih baza.

Na pitanje pruža li knjižnica određene usluge koje imaju za cilj razvoj kompetencija informacijske pismenosti članova, samo su tri knjižnice (3 od 11) odgovorile potvrdno.

U vezi usluga dostupnih na internetskim stranicama ovih knjižnica, podaci iz ankete te sama analiza mrežnih stranica ukazuju na sljedeće stanje: Četiri od 11 knjižnica imaju na svojim stranicama vodiče za korištenje knjižničnih usluga, pretraživanje kataloga i pisanje znanstvenih radova. Slično, samo tri knjižnice (od 11) pružaju na svojim stranicama popise odabranih i preporučenih izvora (tiskanih i elektroničkih) iz raznih područja teologije.

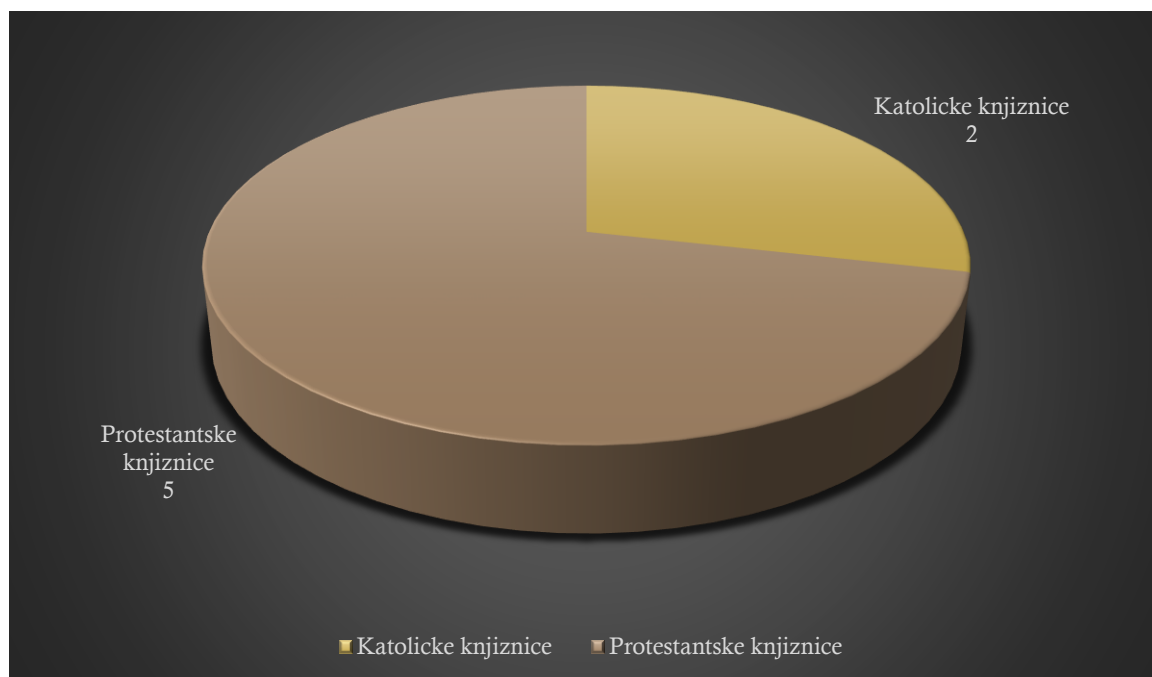
Ukupno je u ovih 11 knjižnica na puno radno vrijeme zaposleno samo 17 osoba, od kojih je uvjerljiva većina (15) u katoličkim knjižnicama. U protestantskim knjižnicama na puno radno vrijeme su zaposlene samo dvije osobe i to u Knjižnici Lene i George Hendrickson te u Knjižnici Biblijskog instituta u Zagrebu.

Grafikon 5. Prikaz broja zaposlenih na puno radno vrijeme

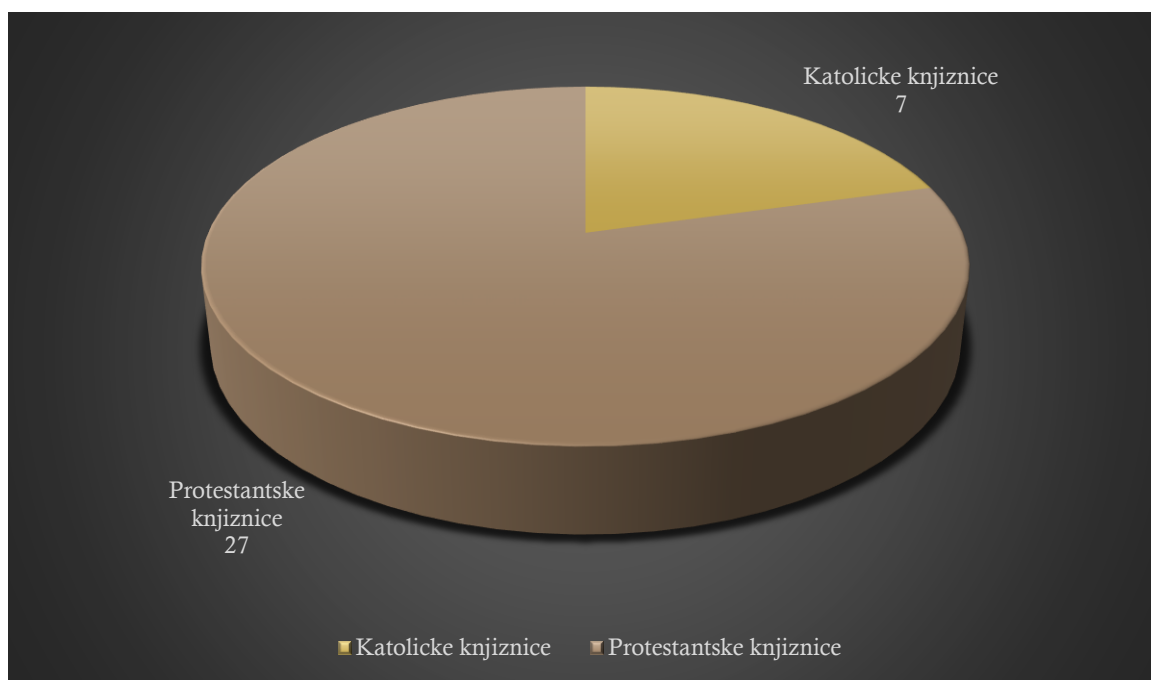
Sveukupno osoba zaposlenih na pola radnog vremena je sedam. Pet osoba je zaposleno u protestantskim knjižnicama na pola radnog vremena (Knjižnica Lene i George Hendrickson –

2; Knjižnica „dr. Mirko Golubić“ – 3). Od katoličkih knjižnica, jedino su u Knjižnici Teologije u Rijeci zaposlene dvije osobe na pola radnog vremena.

Grafikon 6. Prikaz broja zaposlenih na pola radnog vremena

Protestantske knjižnice su pobjednice u bilježenju broja volontera u koje se ubrajaju i oni koji su honorarno zaposleni, te studenti demonstratori u knjižnicama (27). Najviše volontera (15) ima Knjižnica Lene i George Hendrickson. Katoličkim knjižnicama pripada sedam volontera, a od toga su šest njih studenti demonstratori u Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici.

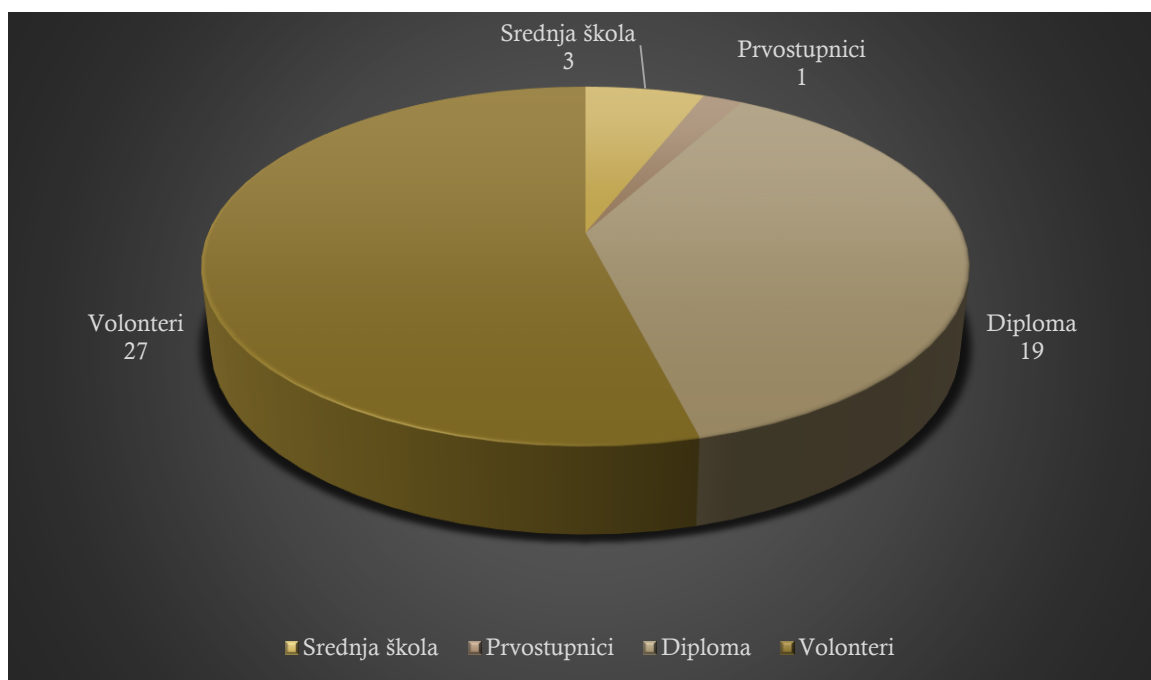

Grafikon 7. Prikaz broja zaposlenih volontera, honorarno zaposlenih i studenata-demonstratora

Sveukupno zaposlenih osoba (puno radno vrijeme, pola radnog vremena, volonteri, honorarno zaposleni, studenti) u 11 hrvatskih teoloških knjižnica jeste 36. Od 36 zaposlenih u 11 teoloških hrvatskih knjižnica prema stupnju obrazovanja može se razabrati djelatnike sa srednjoškolskim obrazovanjem, djelatnike s prvostupničkim obrazovanjem, djelatnike s diplomom. Na puno radno vrijeme zaposlenih sa srednjom školom ima ih troje. 14 zaposlenika na puno radno vrijeme ima diplomu. Na pola radnog vremena je zaposlena jedna osoba sa srednjom školom, jedna osoba s prvostupničkim obrazovanjem te pet osoba s diplomom. Honorarnih djelatnika u 11 knjižnica je šest. Isto toliko (6) je i studenata-demonstratora, a 15 je volontera i svi pripadaju Knjižnici Lene i George Hendrickson.

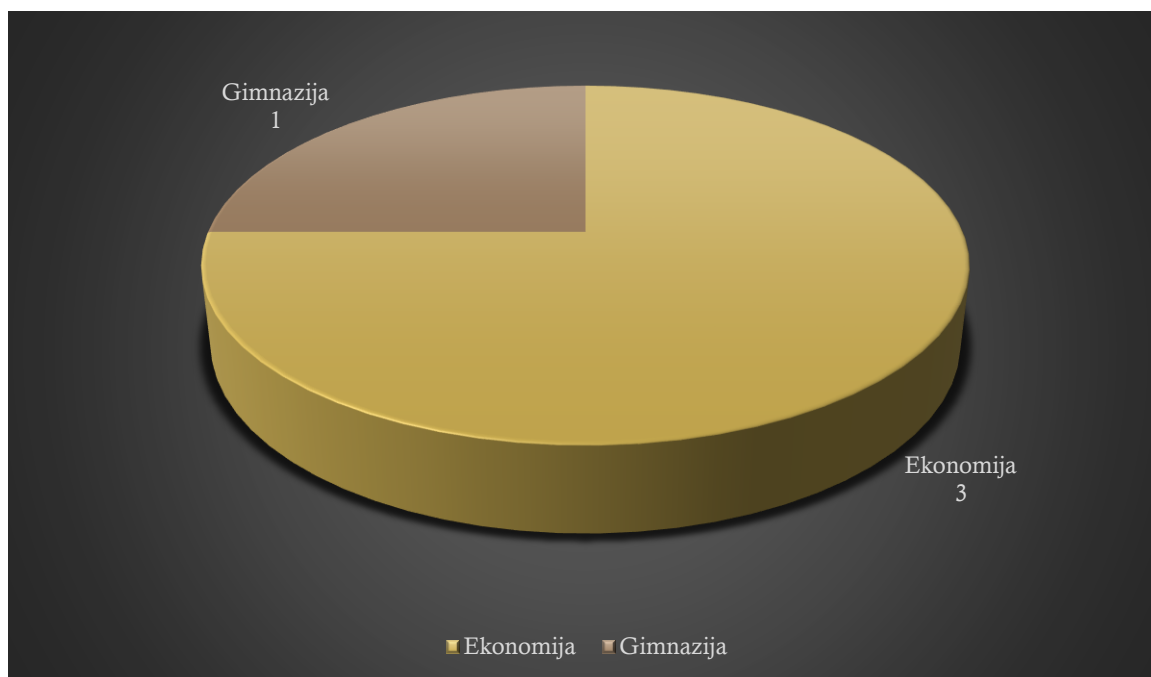
U katoličkim knjižnicama su zaposlene četiri osobe sa srednjom školom te 13 osoba s diplomom. Jedan honorarni zaposlenik radi u Knjižnici Sustavnog studija duhovnosti, a šest studenata-demonstratora u Središnjoj nadbiskupskoj i fakultetskoj knjižnici. U protestantskim knjižnicama je zaposlena jedna osoba s prvostupničkim obrazovanjem te šest osoba s diplomom. Honorarnih djelatnika je u protestantskim knjižnicama pet.

Sveukupno zaposlenih sa srednjom školom je troje, što znači da su svi zaposleni sa srednjom školom zaposleni na puno radno vrijeme. Prvostupničko obrazovanje ima samo jedan zaposlenik, a diplomu ima njih 19. Sveukupno volontira njih 15; honorarno djeluje u knjižnici šest osoba, a studenata-demonstratora je podjednako kao i honorarno zaposlenih (6).

Grafikon 8. Prikaz zaposlenih prema stupnju obrazovanja

Što se tiče područja obrazovanja zaposlenici nude široku lepezu struka. Srednjoškolsko obrazovanje iz područja ekonomije imaju tri zaposlenika, dok je gimnaziju završio samo jedan zaposlenik. Dakle, četiri djelatnika u knjižnicama su pomoćni knjižničari. Prvostupničko obrazovanje na području teologije također ima jedan zaposlenik.

Grafikon 9. Prikaz područja obrazovanja zaposlenih sa srednjoškolskim obrazovanjem u teološkim knjižnicama

Diplomu iz područja katehetike, ali i iz područja jezika (španjolski i talijanski) ima također po jedna osoba. Najveći broj zaposlenika su diplomirani knjižničari (15). Samo dva zaposlenika manje imaju diplomu iz područja teologije (13).

Grafikon 10. Prikaz područja obrazovanja zaposlenih sa diplomom u teološkim knjižnicama

Od toga sedmero njih ima dvostruko obrazovanje (bibliotekarstvo i teologiju). Također, dvoje zaposlenika imaju u kombinaciji s bibliotekarstvom katehetiku odnosno španjolski i talijanski jezik. Posebnost zaposlenika se može uočiti u tome što čak devetero njih ima dvije diplome. Posebno se ističe posjedovanje dviju diploma: bibliotekarstva i teologije.

3.5. Zaključak

Suvremenim teološkim knjižnicama iskazana je velika nezahvalnost danas, budući da su one postavile temelje današnjih knjižnica i knjižničarstva, a pažnju današnjih znanstvenika teško pridobivaju u općoj znanosti, ali i u struci, kako teologije, tako i knjižničarstva.

Temelj knjižnicama kakve danas poznajemo postavili su u ranom dobu pisari koji su bili zaduženi oduzeti zaboravu pravo te iznaći način kako zapisati i očuvati povijest pismom. Doba antike i helenizma preuzima pismo kao čuvara povijesti, ali nastavlja graditi na temeljima. Grci nipošto nisu htjeli da se zaboravi njihovo veličanstvo te su mnogi vladari, ali i bogati intelektualci imali svoje privatne odnosno dvorske knjižnice. Rimsko doba stvara kršćanske knjižnice koje su postojale kao privatne zbirke koje je trebalo očuvati od nasrtaja neprijatelja

kao vjersku baštinu za buduća pokoljenja. U srednjem vijeku knjižnice su iz dvorskih prostorija preseljene u ruralne samostanske knjižnice. Ipak, u to isto vrijeme, samostani nisu bili jedini sakupljači knjiške vrijednosti. Nastajale su knjižnice i uz crkve iz kojih su nastajala visoka učilišta koja su onda potrebovanjem za istraživanjem razvijale i knjižnice. Izum tiska te razdoblja renesanse, prosvjetiteljstva i humanizma iznijele su knjižnice u javnost te uloga religije nije više bila temelj knjižnicama, te je tako ostalo i do suvremenih dana. Povijest kakva je opisana prethodnim recima odvijala se na sličan način u svijetu, Europi i u Hrvatskoj.

Suvremene teološke knjižnice djeluju u sklopu teoloških visokih učilišta te uz pomoć udruživanja na svjetskoj i europskoj razini nastoje ne podleći pred izazovima suvremenog doba. Tako je postavljena i hrvatska scena teoloških visokih učilišta i pripadajućih im knjižnica. Od vremena kada je religijska literatura bila strogo zabranjena danas se Hrvatska može pohvaliti s 11 teoloških visokih učilišta i knjižnica koje se također mogu pohvaliti što su privukle pažnju za istraživanje o djelatnicima u teološkim knjižnicama čiji je temelj Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci.

Istraženo je da je svih 11 teoloških knjižnica u Hrvatskoj nastalo kao sastavnice učilišta koja su ih osnovali. Najstarija od njih nastala je u 19. st. Samo 18% njih nastalo je u 19. st., 46% u 20. st, a 36% u 21. st. Na 6.800m² na površini koju zauzima 11 teoloških knjižnica u Hrvatskoj, nalazi se 421 sjedeće mjesto te 60 računalnih radnih stanica. U prostoru navedene površine smješteno je 750.000 jedinica knjižnične građe, većinom teološke tematike. Najviše korišteni knjižnični informacijski sustavi su koha te jednako toliko interni programi knjižnica – 31%. Knjižnice sve zajedno opslužuju 5.800 članova. Brojka je poprilično mala vjerojatno zbog toga što je 64% knjižnica otvoreno samo za članove ustanove pri kojoj djeluju.

Ukupno je u svih 11 knjižnica zaposleno 17 osoba na puno radno vrijeme od kojih 88% njih pripada katoličkim knjižnicama, a samo 12% njih pripada protestantskim knjižnicama. Sedam je osoba zaposlenih u 11 knjižnica na pola radnog vremena. Od njih sedam 71% njih pripada protestantskim knjižnicama, a njih 29% pripada katoličkim knjižnicama. Sveukupno honorarno zaposlenih, volontera i studenata u 11 knjižnica ima 34. Od toga 79% njih pripada protestantskim knjižnicama, a 21% njih pripada katoličkim knjižnicama.

Sveukupno zaposlenih osoba u 11 hrvatskih teoloških knjižnica je 36. 54% od toga su volonteri, honorarno zaposleni i studenti, 38% su djelatnici s diplomom bilo diplomirani knjižničari ili diplomirani teolozi, 2% je djelatnika s prvostupničkim obrazovanjem, a 6% je djelatnika sa srednjoškolskim obrazovanjem odnosno pomoćnih knjižničara. Djelatnici sa srednjom školom

su obrazovani u gimnaziji (25%) te u ekonomskim školama (75%). Djelatnici s diplomom su se rasporedili u 4 područja obrazovanja: 50% njih diplomirani knjižničari, 44 % njih je obrazovano na području teologije, 3% njih je obrazovano na području španjolskog i talijanskog jezika ili katehetike.

Najzanimljiviji zaključak istraživanja je da sedam djelatnika od njih 36 ima dvije diplome: iz područja teologije i iz područja bibliotekarstva. Ideal kakav je postavljen kao predmet istraživanja je bio upravo to da djelatnici zaposleni u teološkim knjižnicama imaju baš takvo dvostruko obrazovanje. Posebnost idealnih teoloških knjižnica je u tome što bibliotekari zaposleni u teološkim knjižnicama u malom broju slučajeva posjeduju i dvije diplome. Budući da ne živimo u idealnom svijetu, tako niti knjižnice nisu idealne. Ono što je bitno primijetiti je da ipak postoje primjerci idealnosti koje je ovo istraživanje pokazalo.

LITERATURA

Akademski program. // Teološka biblijska akademija. URL: <http://www.tba.hr/akademski.html> (27.3.2018.)

ATLA. URL: <https://www.atla.com/Pages/default.aspx> (15.6.2018.)

Báez, F. A universal history of the destruction of books : from ancient Sumer to modern Iraq. New York, NY : Atlas & Co., 2008.

Beach, R. F. Protestant Theological Seminaries and their Libraries. // Library Trends; 9, 2(1960), str. 131-148.

Blin, F. Academic Libraries. // Global library and information science : a textbook for students and educators. Ed. Ismail Abdullahi. München : K. G. Saur, 2009, str. 329-330.

Clement, R. W. Renaissance Libraries. // Encyclopedia of Library History. Ed. W. A. Wiegand i D. M. Davis. New York : Garland, 1994.

Cross, C. Monastic Learning and Libraries in Sixteenth-Century Yorkshire. // Humanism and Reform: the Church in Europe, England and Scotland, 1400-1643. Ed. James Kirk. Oxford : Blackwell, 1991, str. 225-269.

Čubranić, Đ. Od knjižnice Zagrebačkoga kolegija do današnje knjižnice „Juraj Habelić“. // Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama : zbornik radova znanstveno-stručnih skupova Matice Hrvatske 2001.-2003. / glavna urednica Božena Filipan. Varaždinske Toplice : Matica hrvatska, 2004.

Dare, P. N. Theological Libraries. // Encyclopedia of Library History. Ed. Wayne A. Wiegand i Donald M. Davis. Garland Reference Library of Social Science, Routledge : New York and London, 1994.

Devčić, I. Bogoslovsko sjemenište i Visoka bogoslovna škola u formiranju nove metropolije. // Riječki teološki časopis (RTČ) 34, 2(2010), str. 371-388.

Gamble, H. Y. Books and Readers in the Early Church: a history of early Christian texts. New Haven : Yale University Press, 1995.

Geuns, A. J. From Ecclesiastic to Theological Libraries : How Religious Libraries Cope with Diversity in Europe. // American Theological Library Association. Summary of Proceedings 54(2000), str. 229-242.

Global Digital Library on Theology and Ecumenism. // GlobeEthics.
URL: <http://www.globethics.net/web/gtl> (31.1.2018.)

Hadidian, D. Y. Seminary Libraries. // The Encyclopedia of Library and Information Science 26, str. 215-251.

Haanes, V. L. Unity in Diversity and Diversity in Unity : the Role and Legitimacy of European Universities. // Higher Education in Europe 31, 4(2006), str. 443-448.

Harrington, J. H. Catholic Theological Seminaries and their Libraries. // Library Trends. 9,2(1960), str. 149-167.

Harris, M. History of Libraries in the Western World. Metuchen : Scarecrow, 1995.

Hebrang Grgić, I. Kratka povijest knjižnica i nakladnika : s kodovima i aplikacijom. Zagreb : Ljevak, 2018.

Hrvatski standardi za specijalne knjižnice. // Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 5(1993), str. 12-14.

Institut. // Filozofsko-teološki institut „Družbe Isusove“.

URL. <http://www.ftidi.hr/> (27.3.2018.)

Ivandija, A. Povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Spomenica za tristogodišnjicu proglašenja zagrebačke isusovačke škole akademijom g. 1669. i stogodišnjicu obnove Zagrebačkog sveučilišta g. 1874. // Bogoslovska smotra 39, 4(1970), str. 323-336.

Jackson, S. L. Libraries and Librarianship in the West: a brief history. New York : McGraw-Hill, 1974.

Knjižnica „dr. Mirko Golubić“. // Adventističko visoko teološko učilište. URL: <http://atvu.org/knjiznica/knjiznica-dr-mirko-golubic/#more-644> (27.4.2018.)

Knjižnica Lene i Georga Hendricksona. // Visoko evandeosko teološko učilište. URL: <http://www.evtos.hr/hr/knjiznica/> (27.4.2018.)

Knjižnica. // Teologija u Rijeci. URL: <http://ri-kbf.org/knjiznica/> (27.4.2018.)

Knjižnica. // Teološka biblijska akademija.

URL: <http://www.tba.hr/knjiznica.html> (24.3.2018.)

Landeka, A. Knjižnica isusovačke misije iz Petrovaradina. // Diacovensia 17, 1(2009).

LeJay, J.; Otten, P. Cassiodorus. // The Catholic Encyclopedia.

URL: <http://www.newadvent.org/cathen/03405c.htm> (23.3.2018.)

Marinović-Bobinac, A.; Marinović Jerolimov, Dinka. Vjerske zajednice u Hrvatskoj : kratka povijest, vjerovanje, obredi, hijerarhija, organizacija, članstvo, tradicija, običaji i blagdani. Zagreb : Udruga za vjersku slobodu u RH : Prometej, 2008.

O Knjižnici. // Biblijski institut. URL: <http://www.bizg.hr/index.php/hr/knjiznica/o-knjiznici> (27.3.2018.)

Ostojić, I. Centralno bogoslovsko sjemenište za Dalmaciju. // Crkva u svijetu 4, 5/6(1969), str. 387-403.

Pelc, M. Pismo - knjiga - slika : uvod u povijest informacijske kulture. Zagreb : Golden marketing, 2002.

Petrinec, I. Knjižnice visokih katoličkih učilišta Hrvatske: stanje i predvidivi razvoj. // Specijalne knjižnice : izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003, str. 158-162.

Povijest i fond knjižnice. 14.11.2012. // Katolički bogoslovni fakultet.

URL: http://www.kbf.unizg.hr/knjiznica/povijest_i_fond_knjiznice/ (27.3.2018.)

Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011).

URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html (16.6.2018.)

Pravilnik o izmjenama pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 16(2014).

URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_16_333.html (5.7.2018.)

Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 47(2017).

URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_05_47_1105.html (5.7.2018.)

Recommendation concerning the International Standardization of Library Statistics. 13.11.1970. // UNESCO. Resources. Recommendations.

URL: <http://portal.unesco.org/en/ev.php> (15.3.2018.)

Religious Libraries in Dialogue Special Interest Group. // IFLA.

URL: <http://www.ifla.org/reлиндial> (31.1.2018.)

Shera, J. H. Special librarianship and documentation. // Library Trends, 1, 2(1952–1953), str.189-199.

Southern, R. A Benedictine Library in a Disordered World. // Downside Review 94(1976), str. 163-177.

Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, ¼ (1990), str. 201-210.

Stewart, D. Christian libraries. // International Dictionary of Library Histories 1(2001). Chicago : Fitzroy Dearborn Publishers.

Stipanov, J. Knjižnice i društvo: od potrebe do mogućnosti. Zagreb : Školska knjiga, 2010.

Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb : Matica Hrvatska, 2006.

Stipčević, A. Sudbina knjige. Lokve : “Benja”, 2000.

Stipčević, A. Knjige na hrvatskom tlu do kraja XVII. stoljeća. Zadar : Ogranak matice hrvatske, 2016.

Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata: Knjiga I. : Srednji vijek : (od prvih početaka do glagoljskog prvotiska iz 1483. godine). Zagreb : Školska knjiga, 2004.

Sunderland, L. Introduction: medievallibraries, historyofthebook, andliterature. // French Studies 70, 2(2016), str. 159-170.

Švenda-Radeljak, K. Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva. Zagreb : Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.

Thurston, H. Libraries. // The Catholic Encyclopedia 8 (1910), 228-232.

URL: <http://www.newadvent.org/cathen/09227b.htm> (13.2.2018.)

Vyhmeister, N. J. Tko su adventisti sedmog dana? // Biblijski pogledi 13, 1(2005).

Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105(1997), čl. 8.

URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html (15.3.2018.)

Zovko, T. Središnja biskupijska i fakultetska knjižnica u Đakovu. // Diacovensia 14, 2(2006).

Zvonar, I. Knjižnica Hrvatske bogoslovske akademije. // Croatica Christiana Periodica 65. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 2010., str. 101–116.

PRILOG 1

Istraživanje o stupnju i vrsti obrazovanja zaposlenih u teološkim knjižnicama u Hrvatskoj

Anketni upitnik

* Obavezna pitanja.

I. Opći podaci o knjižnici:

1. Naziv knjižnice: *
2. Naziv ustanove u čijem je sastavu knjižnica: *
4. Godina osnivanja knjižnice: *

II. Zgrada i prostorije knjižnice:

1. Ukupna površina prostora knjižnice (m2): *
2. Broj sjedećih mjesta u prostorijama knjižnice: *
3. Broj računalnih radnih stanica: *

III. Knjižnična građa:

1. Ukupan broj jedinica knjižnične građe: *
2. Koja sve područja obuhvaća knjižnični fond: *
3. Vrsta knjižničnog informacijskog sustava: *
4. Postotak obrađene građe koji je vidljiv u online katalogu? *
5. Ima li knjižnica pristup nekoj od inozemnih znanstvenih baza podataka i časopisa u elektroničkom obliku? *

IV. Članovi, osoblje i upravljanje knjižnicom:

1. Ukupan broj korisnika knjižnice: *
2. Broj osoba koje su na puno radno vrijeme zaposlene u knjižnici: *
3. Stupanj i vrsta obrazovanja na puno vrijeme zaposlenih osoba u knjižnici: *
4. Zadaća koju obavljaju na puno vrijeme zaposleni u knjižnici, odnosno zadaća svakoga zaposlenoga na puno radno vrijeme s obzirom na obrazovanje: *
5. Broj osoba koje su zaposlene na pola radnog vremena u knjižnici: *
6. Stupanj i vrsta obrazovanja osoba zaposlenih na pola radnog vremena u knjižnici: *
7. Zadaća koju obavljaju zaposleni na pola radnog vremena u knjižnici, odnosno zadaća svakoga zaposlenoga na pola radnog vremena s obzirom na obrazovanje: *
8. Broj volontera, studenata i drugih koji honorarno rade u knjižnici: *
9. Stupanj i vrsta obrazovanja volontera i honorarno zaposlenih osoba u knjižnici: *
10. Zadaća koju obavljaju volonteri, studenti i honorarno zaposleni u knjižnici: *

V. Knjižnične usluge:

1. Kome su dostupne knjižnične usluge: *

- Općenito javnosti.
- Samo članovima akademske zajednice.

2. Uz standardne knjižnične usluge pruža li knjižnica određene programe koji imaju za cilj razvoj kompetencija informacijske pismenosti članova?*

- Da.
- Ne.

3. Pruža li knjižnica članovima na svojim internetskim stranicama vodiče za korištenje knjižničnih usluga, pretraživanje kataloga ili pisanje znanstvenih radova?*

- Da.
- Ne.

4. Pruža li knjižnica članovima na svojim internetskim stranicama popise odabranih i preporučenih izvora (tiskanih i elektroničkih) iz raznih područja teologije?*

- Da.
- Ne.

Naslov: Djelatnici u knjižnicama teoloških učilišta u Hrvatskoj

Sažetak: Teološka knjižnica kao vrsta specijalizirane knjižnice obiluje striktno određenom vrstom vrijedne baštine koju valja kvalitetno odabrati, obraditi i organizirati kako bi bila što pristupačnija maksimalnom broju potencijalnih korisnika. Današnje izdvojene teološke knjižnice postoje pri obrazovnim teološkim ustanovama, iako ne treba zaboraviti niti odjele u drugim knjižnicama sa bogatom teološkom građom. Baš zbog rijetkosti teoloških knjižnica hvale vrijedno bi bilo imati u njima djelatnike koji su sposobni i kvalificirani održavati njihovu vrijednost i učiniti to znanje kvalitetno organiziranim znanjem. Idealan djelatnik u teološkoj knjižnici bi bio obrazovan u području teologije i knjižničarstva, no pitanje je postoji li knjižnica u kojoj doista se ispunja taj ideal. Rezultati će pokazati kakva je struktura zaposlenih u teološkim knjižnicama u Hrvatskoj, te kakvo je stanje u teološkim knjižnicama u Hrvatskoj u odnosu na svjetsku strukturu zaposlenika u teološkim knjižnicama.

Title: Employees in faculties of theology in Croatia

Abstract: Theological library as a type of specialized library abounds in strictly determined precious heritage which has to be carefully chosen and organized in order to make it available to largest number of potential users. Nowadays, there are selected theological libraries at the theological educational institutions. There are also departments in other libraries with abundant theological material. Since there are not many theological libraries, it would be commendable to have capable and qualified staff to maintain their value and organize their knowledge. The idea of this work is to point out that the ideal employee of a theological library should be educated in the field of theology and librarianship, but the question is whether there is a library which meets these requirements. Results will show the structure of employees in theological libraries in Croatia and their state with respect to the world structure of employees of theological libraries.

Irena Petrović rođena je 4. listopada 1989. godine u Bosni i Hercegovini, Rama-Prozor. Nakon završetka Srednje medicinske škole Katoličkog školskog centra u Sarajevu, 2008. godine upisala je preddiplomski, a zatim i diplomski studij teologije te je završila diplomski studij teologije na Sveučilišnom centru za protestantsku teologiju „Matija Vlačić Ilirik“ u Zagrebu, 2016. godine. Trenutno dovršava diplomski studij bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu upisan 2014. godine.